

Strasbūrā, 11.6.2013
COM(2013) 404 final

2013/0185 (COD)

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA

par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem

(Dokuments attiecas uz EEZ)

{SWD(2013) 203 final}

{SWD(2013) 204 final}

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

1.1. Vispārīgais konteksts

Ar Regulu (EK) Nr. 1/2003¹ tiek īstenoti ES noteikumi, kuri aizliedz ar konkurenci nesaderīgus nolīgumus (tostarp kartelus) un dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu (turpmāk "ES konkurences noteikumi"), kā noteikts Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk "Līgums") 101. un 102. pantā, paredzot nosacījumus, saskaņā ar kuriem Komisija, valstu konkurences iestādes un valstu tiesas konkrētās lietās piemēro šos noteikumus.

Ar Regulu (EK) Nr. 1/2003 Komisijai un valstu konkurences iestādēm ir piešķirtas pilnvaras piemērot Līguma 101. un 102. pantu². Komisija uzņēmumiem var piemērot soda naudu [naudas sodu] par šo noteikumu pārkāpšanu³. Valstu konkurences iestāžu pilnvaras ir noteiktas Regulas (EK) Nr. 1/2003 5. pantā. Procesu, kurā Komisija un valstu konkurences iestādes piemēro ES konkurences noteikumus, vispārīgi sauc par ES konkurences tiesību publisko tiesību aizsardzību.

Papildus publiskajai tiesību aizsardzībai Līguma 101. un 102. panta tiešā iedarbība nozīmē to, ka šie noteikumi rada tiesības un pienākumus atsevišķām personām, un dalībvalstu tiesas var īstenot šīs tiesības un pienākumus⁴. Šo procesu sauc par ES konkurences tiesību privāto tiesību aizsardzību.

Prasības atlīdzināt zaudējumus par Līguma 101. un 102. panta pārkāpumiem ir nozīmīga ES konkurences tiesību privātās tiesību aizsardzības joma. No Līguma 101. un 102. pantā noteikto aizliegumu tiešās iedarbības izriet, ka ikviena persona var pieprasīt atlīdzību par tai nodarīto kaitējumu, ja pastāv cēloņsakarība starp šo kaitējumu un ES konkurences noteikumu pārkāpumu⁵. Cietušajām personām ir jābūt iespējai prasīt atlīdzināt ne vien faktiskos zaudējumus (*damnum emergens*), bet arī pārkāpuma rezultātā nesaņemtos ieguvumus (negūto peļņu jeb *lucrum cessans*), kā arī procentu maksājumus⁶. Atlīdzību par ES konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā nodarītu kaitējumu nevar panākt ar publisko tiesību aizsardzību. Atlīdzības piešķiršana ir ārpus Komisijas un valstu konkurences iestāžu kompetences, bet tā ir valstu tiesu kompetencē, un uz to attiecas civiltiesības un civilprocess.

Tādējādi atbilstība ES konkurences noteikumiem tiek nodrošināta, izmantojot šo noteikumu spēcīgu publisko tiesību aizsardzību, ko īsteno Komisija un valstu konkurences iestādes, apvienojumā ar privāto tiesību aizsardzību, ko īsteno valstu tiesas.

1.2. Priekšlikuma pamatojums un mērķi

Šā priekšlikuma mērķis ir nodrošināt ES konkurences noteikumu efektīvu īstenošanu,

¹ Padomes 2002. gada 16. decembra Regula (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, OV L 1, 4.1.2003., 1. lpp. No 2009. gada 1. decembra EK līguma 81. un 82. pants kļuva par attiecīgi Līguma 101. un 102. pantu. To būtība netika mainīta.

² Regulas (EK) Nr. 1/2003 attiecīgi 4. un 5. pants.

³ Regulas (EK) Nr. 1/2003 23. pants.

⁴ Regulas (EK) Nr. 1/2003 6. pants; skatīt arī spriedumu lietā 127/73 *BRT/SABAM*, 1974, *Recueil*, 51. lpp., 16. punkts; spriedumu lietā C-282/95 P *Guérin Automobiles*/Komisija, 1997, *Recueil*, I-1503. lpp., 39. punkts.

⁵ Skatīt spriedumu lietā C-453/99 *Courage un Crehan*, *Recueil*, 2001, I-6297. lpp.; spriedumu apvienotajās lietās C-295/04–C-298/04 *Manfredi*, Krājums, 2006, I-6619. lpp., spriedumu lietā C-360/09 *Pfleiderer AG/Bundeskartellamt*, Krājums, 2011, I-5161. lpp.; un spriedumu lietā C-199/11 Eiropas Kopiena/*Otis NV* un citi, Krājums 2012, I-0000. lpp.

⁶ *Manfredi* (skatīt 5. zemsvītras piezīmi), 95. punkts.

- i) panākt optimālāku mijiedarbību starp konkurences tiesību publisko un privāto īstenošanu; un
- ii) nodrošinot, ka ES konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušās personas var saņemt pilnu atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

Panākt optimālāku mijiedarbību starp konkurences tiesību publisko un privāto tiesību aizsardzību

ES konkurences noteikumu vispārēju īstenošanu vislabāk garantē publiskā un privātā tiesību aizsardzība, kas savstarpēji papildina viena otru. Tomēr pastāvošais tiesiskais regulējums nenodrošina pienācīgu mijiedarbību starp abiem ES konkurences tiesību aizsardzības atzariem.

Uzņēmumi, kuri apsver iespēju sadarboties ar konkurences iestādi iecietības programmas kontekstā (saskaņā ar kuru uzņēmumi atzīst savu dalību kartelī, pretim saņemot atbrīvojumu no naudas soda vai tā samazinājumu), sadarbības laikā nevar zināt, vai konkurences tiesību pārkāpumu rezultātā cietušajām personām būs piekļuve informācijai, kuru uzņēmumi brīvprātīgi snieguši konkurences iestādei. Eiropas Savienības Tiesa (turpmāk “Tiesa”) 2011. gada spriedumā *Pfleiderer* lietā⁷ atzina, ka gadījumos, kad nav ES tiesību aktu, lēmumu atļaut atklāt dokumentus, tostarp saistībā ar iecietības programmu iesniegtos dokumentus, katrā atsevišķā gadījumā pieņem valsts tiesas, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem. Pieņemot šādu lēmumu, valsts tiesai jārod līdzsvars starp interesēm efektīvi nodrošināt ES konkurences noteikumu publisko tiesību aizsardzību, no vienas puses, un efektīvi īstenot tiesības saņemt atlīdzību pilnā apmērā, no otras. Tādējādi saistībā ar konkurences iestāžu lietas materiālos esošu pierādījumu atklāšanu var veidoties atšķirības starp dalībvalstīm un pat vienas dalībvalsts ietvaros. Turklāt nenoteiktība par to, vai var atklāt informāciju, kura ir saistīta ar iecietības programmu, var ietekmēt uzņēmuma izvēli sadarboties ar konkurences iestādēm to iecietības programmu ietvaros. Ja ES mērogā netiek veiktas juridiski saistošas darbības, iecietības programmu efektivitāti – ņemot vērā to, ka šīs programmas ir ļoti nozīmīgs rīks ES konkurences noteikumu publiskajai tiesību aizsardzībai, – var nozīmīgi apdraudēt risks, ka valsts tiesām zaudējumu atlīdzināšanas prasību ietvaros tiek atklāti noteikti dokumenti.

Nepieciešamību reglamentēt mijiedarbību starp privāto un publisko tiesību aizsardzību apstiprināja ieinteresēto personu atsauksmes sabiedriskajā apspriešanā par 2008. gada Balto grāmatu par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar EK konkurences noteikumu pārkāpšanu (turpmāk “Baltā grāmata”)⁸ un 2011. gada apspriešanā par saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai⁹. Iecietības programmu ietvaros saņemto materiālu aizsardzības nozīme saistībā ar civilprasībām par zaudējumu atlīdzināšanu uzsvēta arī Eiropas konkurences iestāžu vadītāju 2012. gada maija rezolūcijā¹⁰. Eiropas Parlaments ir vairākkārt uzsvēris, ka ir būtiski nodrošināt publisko tiesību aizsardzību konkurences jomā, un

⁷ Spriedums lietā C-360/09 *Pfleiderer AG/Bundeskartellamt*, Krājums, 2011, I-5161. lpp.

⁸ COM(2008) 165 galīgā redakcija; skatīt arī Komisijas dienestu darba dokumentu SEC(2008) 404, kas pievienots Baltajai grāmatai.

⁹ Sabiedriskā apspriešana “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai”, skatīt http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_collective_redress/lv.pdf.

¹⁰ Rezolūcija par iecietības programmas ietvaros saņemto materiālu aizsardzību saistībā ar civilprasībām par zaudējumu atlīdzināšanu, ko Eiropas konkurences iestāžu vadītāji pieņēma sanāksmē 2012. gada 23. maijā; dokuments pieejams vietnē http://ec.europa.eu/competition/ecn/leniency_material_protection_en.pdf.

aicinājis Komisiju nodrošināt, lai privātā tiesību aizsardzība neapdraudētu ne iecietības programmu, ne izlīguma procedūru efektivitāti¹¹.

Tādēļ šā priekšlikuma pirmais galvenais mērķis ir optimizēt mijiedarbību starp publisko un privāto tiesību aizsardzību saistībā ar ES konkurences noteikumiem, nodrošinot, ka Komisija un valstu konkurences iestādes var īstenot spēcīgas publisko tiesību aizsardzības politiku, savukārt konkurences tiesību aktu pārkāpumu rezultātā cietušās personas var saņemt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

Nodrošināt, ka cietušās personas var efektīvi īstenot savas tiesības saņemt pilnu atlīdzību

Otrs galvenais mērķis ir nodrošināt, ka ES konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušās personas var efektīvi saņemt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

Kaut arī tiesības uz atlīdzību ir garantētas pašā Līgumā un ir daļa no *acquis communautaire*, to praktiska izmantošana bieži vien ir izrādījusies apgrūtināta vai pat gandrīz neiespējama piemērojamo noteikumu un procedūru dēļ. Kaut gan pēdējā laikā dažās dalībvalstīs ir vērojama situācijas uzlabošanās, patlaban vairums ES konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā cietušo personu praksē nesaņem atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

Jau 2005. gada Zaļajā grāmatā par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par EK konkurences noteikumu pārkāpšanu¹² (turpmāk “Zaļā grāmata”) Komisija bija noteikusi, kādi šķēršļi galvenokārt kavē efektīvāku sistēmu attiecībā uz prasībām par konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu. Patlaban tie paši šķēršļi joprojām pastāv vairumā dalībvalstu. Tie ir saistīti ar šādiem faktoriem:

- i) nepieciešamo pierādījumu iegūšana lietas pierādīšanai;
- ii) nav efektīvu kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismu, īpaši patērētājiem un MVU;
- iii) nav skaidru noteikumu par attiecināšanas izmantošanu aizstāvībai;
- iv) valstu konkurences iestāžu lēmumiem nav skaidra pierādījuma spēka;
- v) iespēja celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību pēc tam, kad konkurences iestāde ir konstatējusi pārkāpumu; un
- vi) konkurences pārkāpuma radītā kaitējuma apmēra noteikšana.

Bez šiem specifiskajiem materiālo tiesību šķēršļiem, kuri liedz efektīvi saņemt atlīdzību, pastāv lielas atšķirības starp valstu tiesību aktiem, kuri reglamentē prasības par konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu, turklāt pēdējo gadu laikā šīs atšķirības ir palielinājušās. Šādas atšķirības var radīt tiesisko nenoteiktību visām personām, kuras ir iesaistītas prasībās par konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu, un tas savukārt izraisa konkurences noteikumu neefektīvu privāto tiesību aizsardzību, īpaši pārrobežu lietās.

¹¹ Skatīt Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūciju “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai” (2011/2089(INI)); <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0/LV>, un par gadskārtējo ziņojumu par ES konkurences politiku (2011/2094(INI)), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0031+0+DOC+XML+V0/LV>.

¹² COM(2005) 672 galīgā redakcija; skat. arī Zaļajai grāmatai pievienoto Komisijas dienestu darba dokumentu SEC(2005) 1732.

Lai labotu situāciju, šā priekšlikuma otrs galvenais mērķis ir visā Eiropā nodrošināt, lai ES konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušajām personām būtu pieejami efektīvi mehānismi pilnas atlīdzības saņemšanai par tām nodarīto kaitējumu. Tādējādi iekšējā tirgū veidosies vienlīdzīgāki konkurences apstākļi uzņēmumiem. Turklāt, palielinoties iespējai, ka Līguma 101. vai 102. panta pārkāpējam būs jāsedz pārkāpuma rezultātā radītās izmaksas, tās vairs negulsies uz nelikumīgu darbību rezultātā cietušajām personām un tiks stimulēta ES konkurences noteikumu labāka ievērošana.

Šā mērķa sasniegšanai Komisija savā 2008. gada Baltajā grāmatā izvirzīja konkrētus politikas priekšlikumus. Sabiedriskajā apspriešanā par Balto grāmatu pilsoniskā sabiedrība un tādas institucionālās ieinteresētās personas kā, piemēram, Eiropas Parlaments¹³ un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja¹⁴, atzinīgi novērtēja šos politikas pasākumus un aicināja sagatavot īpašus ES tiesību aktus par prasībām par konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu¹⁵.

1.3. Spēkā esošie noteikumi priekšlikuma jomā

- Padomes Regula (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma [101]. un [102]. pantā.
 - Saskaņā ar 2. pantu personai, kura norāda uz iespējamo pārkāpumu, ir pienākums pierādīt Līguma 101. panta 1. punkta vai 102. panta pārkāpumu. Ja atbildētāja puse vēlas izmantot Līguma 101. panta 3. punkta priekšrocības, tai jāpierāda, ka minētā punkta nosacījumi ir izpildīti. Šos noteikumus piemēro gan publiskajai tiesību aizsardzībai, gan atlīdzināšanas prasībām par kaitējumu, kas nodarīts, pārkāpjot Līguma 101. vai 102. pantu.
 - Saskaņā ar 15. panta 1. punktu tiesas procesos par Līguma 101. vai 102. panta piemērošanu valstu tiesas var prasīt Komisijai nosūtīt tām informāciju, kas ir tās rīcībā. Komisijas paziņojumā par sadarbību starp Komisiju un ES dalībvalstu tiesām, piemērojot Līguma 101. un 102. pantu¹⁶, tiek sīkāk paskaidrots, kā šis noteikums tiek interpretēts un piemērots praksē.
 - Regulas 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka tad, ja valstu tiesas atbilstoši Līguma 101. vai 102. pantam lemj par [no]līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā Komisijas pieņemtajam lēmumam. Valstu tiesām arī jāizvairās no tādu lēmumu pieņemšanas, kas var būt pretrunā lēmumam, kuru iecerējusi Komisija tādu lietu izskatīšanā, ko tā uzsākusi. Lai to panāktu, valsts tiesa var izvērtēt, vai jāaptur tās tiesas procesi.
- Padomes Regulā (EK) Nr. 44/2001 ir ietverti noteikumi par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās¹⁷. Saskaņā ar regulas

¹³ Eiropas Parlamenta 2009. gada 26. marta rezolūcija par Balto grāmatu par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar EK konkurences noteikumu pārkāpšanu (2008/2154(INI)).

¹⁴ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas 2009. gada 25. marta atzinums par Balto grāmatu par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām saistībā ar EK konkurences noteikumu pārkāpšanu, OV C 228, 22.9.2009., 40. lpp.

¹⁵ Skatīt Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūciju par gadskārtējo ziņojumu par ES konkurences politiku (2011/2094(INI)).

¹⁶ OV C 101, 27.4.2004., 54. lpp.

¹⁷ Padomes 2000. gada 22. decembra Regula (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 12, 16.1.2001., 1. lpp. Minētā regula nesen ir aizstāta ar

nosacījumiem dalībvalstu tiesas ir kompetentas izskatīt zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences pārkāpumiem, un par šādām prasībām pasludinātie spriedumi ir atzīstami un izpildāmi citās dalībvalstīs.

- Padomes Regula (EK) Nr. 1206/2001 reglamentē sadarbību starp dažādu dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās, tādējādi ietverot zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences noteikumu pārkāpumiem¹⁸.
- Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 864/2007 6. panta 3. punktā ir ietverti noteikumi par tiesību aktiem, kas piemērojami zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par konkurences noteikumu pārkāpumiem¹⁹.
- Ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (EK) Nr. 861/2007²⁰ izveidota Eiropas procedūra maza apmēra prasībām, kuras mērķis ir vienkāršot un paātrināt tiesvedību saistībā ar maza apmēra prasībām pārrobežu lietās un samazināt izmaksas.
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2008/52/EK ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāparedz mediācijas iespēja visās civillietās un komercietās, tādējādi ietverot zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences noteikumu pārkāpumiem²¹.
- Komisijas Regulas (EK) Nr. 773/2004²² 15. panta 4. punktā ir noteikts, ka dokumentus, kas iegūti, piekļūstot Komisijas lietas materiāliem, izmanto vienīgi tiesvedībā vai izskatot lietu administratīvā kārtā, lai piemērotu Līguma 101. un 102. pantu. Komisijas paziņojumā par piekļuvi lietas materiāliem²³ sniegti sīki izstrādāti noteikumi par piekļuvi Komisijas lietas materiāliem un šādu dokumentu izmantošanu.
- Komisijas paziņojumā par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos (turpmāk “Paziņojums par iecietību”)²⁴ ir iekļauti noteikumi par nosacījumiem, saskaņā ar kuriem uzņēmumi var sadarboties ar Komisiju tās iecietības programmas ietvaros, lai karteļa lietā saņemtu atbrīvojumu no sodanaudas [naudas soda] vai tā samazinājumu. Saskaņā ar paziņojuma 33. punktu piekļuvi korporatīvām liecībām piešķir tikai iebildumu paziņojuma adresātiem, ja tie – kopā ar juriskonsultiem, kuriem ir piekļuve lietai to vārdā – apņemas ar mehāniskiem vai elektroniskiem līdzekļiem neizgatavot korporatīvajā liecībā ietvertās informācijas kopijas un nodrošināt, ka informāciju no korporatīvās liecības izmanto vienīgi Paziņojumā par iecietību minētajiem mērķiem. Citām iesaistītajām pusēm,

2012. gada 12. decembra Regulu (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 351, 20.12.2012., 1. lpp.; tās noteikumu lielākā daļa stāties spēkā 2015. gada 10. janvārī.

¹⁸ Padomes 2001. gada 28. maija Regula (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komercietās, OV L 174, 27.6.2001., 1. lpp.

¹⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (“Roma II”), OV L 199, 31.7.2007., 40. lpp.

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes 2007. gada 11. jūlija Regula (EK) Nr. 861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, OV L 199, 31.7.2007., 1. lpp.

²¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 21. maija Direktīva 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās, OV L 136, 24.5.2008., 3. lpp.

²² Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regula (EK) Nr. 773/2004 par lietas izskatīšanu saskaņā ar EK Līguma 81. un 82. pantu, ko vada Komisija, OV L 123, 27.4.2004., 18. lpp.

²³ Komisijas paziņojums par noteikumiem attiecībā uz piekļuvi Komisijas lietas materiāliem, ievērojot EK Līguma 81. un 82. pantu, EEZ līguma 53., 54. un 57. pantu un Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004, OV C 325, 22.12.2005., 7. lpp.

²⁴ Komisijas paziņojums par atbrīvojumu no sodanaudas un sodanaudas samazināšanu karteļu gadījumos, OV C 298, 8.12.2006., 17. lpp.

piemēram, sūdzības iesniedzējam, netiek dota piekļuve korporatīvajām liecībām. Šī īpašā korporatīvās liecības aizsardzība vairs nav attaisnojama, kad pieteikuma iesniedzējs izpauž tās saturu trešai personai. Turklāt Komisijas paziņojums par izlīguma procedūras kārtību karteļu lietās, lai pieņemtu lēmumus saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 7. un 23. pantu (turpmāk "Paziņojums par izlīgumu")²⁵, nosaka sistēmu, saskaņā ar kuru tiek piešķirta atlīdzība par sadarbību ar Komisiju, izskatot lietas par Līguma 101. panta piemērošanu karteļu lietām (turpmāk "Komisijas izlīguma procedūra"). Paziņojuma 39. punktā ir noteikumi par izlīguma iesniegumu nosūtīšanu valstu tiesām.

2. APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMU REZULTĀTI

2.1. Apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Gan 2005. gada Zaļā grāmata, gan 2008. gada Baltā grāmata rosināja plašas ieinteresēto personu diskusijas, un tika iesniegts daudz atsauksmju²⁶. Sabiedriskās apspriešanas parādīja, ka Komisijas vispārīgajai pieejai attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par konkurences noteikumu pārkāpumiem ir vispārējs atbalsts. Respondenti atzinīgi novērtēja pieeju, ka pamatprincips ir atlīdzības nodrošināšana un ka attiecīgi nav ierosināti tādi pasākumi kā ASV stila kolektīvās prasības, plašas piemērojamības noteikumi par pierādījumu atklāšanas pieprasīšanu pirmstiesas procesā vai vairākkārtēja zaudējumu atlīdzināšana, ar kuriem galvenokārt tiktu sasniegts mērķis nodrošināt preventīvu iedarbību. Vispārēji tika atzīts, ka pastāv šķēršļi, kuri kavē konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā cietušo personu efektīvu tiesisko aizsardzību. Tomēr tika pausti atšķirīgi viedokļi par konkrētajiem pasākumiem, kas ierosināti attiecīgo problēmu risināšanai.

Komisija 2011. gadā organizēja sabiedrisko apspriešanu par saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai²⁷. Ņemot vērā ieinteresēto personu sniegtās atbildes un Eiropas Parlamenta nostāju²⁸, Komisija izvēlējās horizontālu pieeju šim jautājumam, nevis īpaši konkurences jomā piemērojamu kolektīvās tiesiskās aizsardzības noteikumu iekļaušanu šajā priekšlikumā. Izvēloties šādu horizontālu pieeju, var paredzēt kopējus noteikumus par kolektīvo tiesisko aizsardzību, kas piemērojami visās politikas jomās, kurās bieži vērojami izklaidēti kaitējuma gadījumi un patērētājiem un MVU ir grūti saņemt zaudējumu atlīdzību. Pirmajā posmā saskaņā ar horizontālo pieeju kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai Komisija pieņēma paziņojumu "Virzība uz kolektīvās tiesiskās aizsardzības Eiropas sistēmu"²⁹ un ieteikumu par kopējiem principiem attiecībā uz dalībvalstu aizlieguma un atlīdzināšanas

²⁵ OV C 167, 2.7.2008, 1. lpp.

²⁶ Rakstveida atsauksmes, ko Komisija saņēma sabiedriskās apspriešanas gaitā, ir pieejamas šajās adresēs: http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/green_paper_comments.html (Zaļās grāmatas apspriešana) un http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/white_paper_comments.html (Baltās grāmatas apspriešana).

²⁷ Skatīt 9. zemsvītras piezīmi iepriekš.

²⁸ Skatīt Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūciju "Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai" (2011/2089(INI)); <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0021+0+DOC+XML+V0/LV>.

²⁹ Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā", COM(2013) 401 final.

kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem saistībā ar ES tiesību aktos garantēto tiesību pārkāpumiem³⁰.

2011. gadā Komisija organizēja arī sabiedrisko apspriešanu par pamatnostādņu dokumenta projektu saistībā ar konkurences pārkāpumu radīta kaitējuma apmēra noteikšanu³¹. Dokumentā ieskicētas vairākas metodes, kuras tiek izmantotas, lai noteiktu kaitējuma apmēru zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, un paskaidrotas šo metožu stiprās un vājās puses. Ieinteresētās personas, tostarp institucionālie pārstāvji, kopumā atzinīgi novērtēja domu izdot nesaistošas norādes par konkurences pārkāpumu radīta kaitējuma apmēra noteikšanu³².

2.2. Ekspertu atzinumu pieprasīšana un izmantošana

Pēc Komisijas pasūtījuma tika veikti ārēji pētījumi, sagatavojot 2005. gada Zaļo grāmatu³³, 2008. gada Balto grāmatu³⁴ un 2011. gada pamatnostādņu dokumenta projektu par konkurences pārkāpumu radīta kaitējuma apmēra noteikšanu³⁵.

2.3. Ietekmes novērtējums

Pirms direktīvas ierosināšanas tika veikts ietekmes novērtējums, kurā lielā mērā izmantoti Baltās grāmatas ietekmes novērtējumā konstatētie fakti. Pasākumi, kuri tika izslēgti no Baltās grāmatas savas iespējamās neefektivitātes vai pārmērīgo izmaksu dēļ, atkārtoti netika apsvērti.

Ietekmes novērtējuma ziņojumā³⁶ bija izvērtēti četri varianti attiecībā uz turpmāko iniciatīvu, pievēršoties tam, lai optimizētu mijiedarbību starp ES konkurences noteikumu publisko un privāto tiesību aizsardzību un visā Eiropā nodrošinātu efektīvāku tiesisko regulējumu zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem. Šo risinājumu vidū bija variants neveikt nekādus pasākumus ES līmenī, ieteikuma tiesību pieeja un divi risinājumi ar juridiski saistošu ES mēroga aktu.

Šā direktīvas priekšlikuma pamatā ir vēlāmākais risinājums, kuru uzskatīja par noteikto mērķu sasniegšanai visefektīvāko variantu no izmaksu viedokļa. Tajā ņemtas vērā gan galvenās atsauksmes, kas saņemtas sabiedriskajās apspriešanās pēdējo astoņu gadu laikā, gan jaunākās norises ES un valsts līmenī likumdošanas un tiesu iestāžu jomā.

³⁰ Komisijas Ieteikums par kopējiem principiem attiecībā uz dalībvalstu aizlieguma un atlīdzināšanas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismiem saistībā ar Savienības tiesību aktos paredzēto tiesību pārkāpumiem, C(2013) 3539 final.

³¹ Sabiedriskā apspriešana par pamatnostādņu dokumenta projektu – Kaitējuma apmēra noteikšana zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. panta pārkāpumiem, pieejams

³² http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/draft_guidance_paper_lv.pdf.

³³ Sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtās atsauksmes pieejamas http://ec.europa.eu/competition/consultations/2011_actions_damages/index_en.html#contributions.

³⁴ *Study on the conditions of claims for damages in case of infringement of EC competition rules*, pieejams <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/study.html>.

³⁵ Making antitrust damages actions more effective in the EU: *welfare impact and potential scenarios*, pieejams http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/files_white_paper/impact_study.pdf.

³⁶ *Quantifying antitrust damages – Towards non-binding guidance for courts*, pieejams

http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf.

³⁶ Komisijas dienestu darba dokuments, ietekmes novērtējuma kopsavilkums “Zaudējumu atlīdzināšanas prasības par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem”, Strasbūra, 11.6.2013., SWD(2013) 203 final.

3. PRIEKŠLIKUMA JURIDISKIE ASPEKTI

3.1. Priekšlikuma juridiskais pamats

Eiropas pasākuma juridiskais pamats jāizvēlas, pamatojoties uz objektīviem faktoriem, kurus var pārbaudīt tiesā. Šo faktoru vidū ir pasākuma mērķis un saturs. Šā priekšlikuma pamatā ir Līguma 103. un 114. pants, jo priekšlikumam ir divi vienlīdz svarīgi un nepārprotami saistīti mērķi, proti, a) īstenot Līguma 101. un 102. pantā noteiktos principus un b) nodrošināt uzņēmumiem vienlīdzīgākus konkurences apstākļus iekšējā tirgū un uzlabot iedzīvotāju un uzņēmumu iespējas īstenot savas no iekšējā tirgus izrietošās tiesības.

Saistībā ar pirmo mērķi Tiesa ir paskaidrojusi, ka ES konkurences noteikumu pilnvērtīga iedarbība, jo īpaši tajos noteikto aizliegumu praktiskā īstenošana, būtu apdraudēta, ja ikvienai personai nebūtu nodrošināta iespēja pieprasīt tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kuri nodarīti, izmantojot līgumu vai rīcību, kas var ierobežot vai izkropļot konkurenci. Tiek uzskatīts, ka zaudējumu atlīdzināšanas prasības nostiprina ES konkurences noteikumu iedarbību un tādējādi var ievērojami veicināt efektīvas konkurences nodrošināšanu ES³⁷. Tiecoties uzlabot nosacījumus, saskaņā ar kuriem cietušās personas var pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu, un optimizēt mijiedarbību starp LESD 101. un 102. panta publisko un privāto tiesību aizsardzību, šis priekšlikums nepārprotami veicina šo noteikumu īstenošanu. Tas nozīmē, ka ierosinātās direktīvas pamatā jābūt Līguma 103. pantam.

Tomēr ar minēto juridisko pamatu nepietiek, jo ierosinātās direktīvas mērķis un saturs to pārsniedz. Ir skaidrs, ka ierosinātās direktīvas mērķis ir plašāks nekā nodrošināt LESD 101. un 102. panta īstenošanu. Iekšējā tirgū ir izveidojušies izteikti nevienlīdzīgi apstākļi, jo patlaban atšķiras valstu noteikumi, kuri reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem, tostarp mijiedarbību starp šādām prasībām un minēto noteikumu publisko tiesību aizsardzību. Šīs ievērojamās atšķirības jau bija raksturotas 2004. gada salīdzinošajā pētījumā³⁸ un 2008. gada Baltajā grāmatā un tai pievienotajā ietekmes novērtējumā. Kopš tā laika atšķirības ir palielinājušās vēl vairāk, jo dažās dalībvalstīs bija vērojamas atšķirīgas norises likumdošanas un tiesu iestāžu jomā.

Kā vienu no atšķirību piemēriem var minēt atšķirīgos valstu noteikumus, kas piemērojami saistībā ar piekļuvi pierādījumiem. Izņemot situāciju nedaudzās dalībvalstīs, nav atbilstīgu noteikumu par dokumentu atklāšanu tiesvedībā valsts tiesā, kas nozīmē, ka konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā cietušajām personām, kuras vēlas saņemt atlīdzību par nodarīto kaitējumu, faktiski nav iespējas piekļūt pierādījumiem. Vēl kā piemērus var minēt valstu noteikumus par pārmaksas attiecināšanu (pastāvošās atšķirības būtiski ietekmē tiešo/netiešo pircēju spēju efektīvi pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu un, no otras puses, atbildētāja iespējas izvairīties no pienākuma atlīdzināt nodarīto kaitējumu), valstu konkurences iestāžu lēmumu pierādījuma spēku saistībā ar secīgām zaudējumu atlīdzināšanas prasībām un valstu noteikumus, kuri attiecas uz kaitējuma apmēra noteikšanu par konkurences pārkāpumiem (piemēram, vai pastāv kaitējuma prezumpcija).

Tā kā valstu tiesību akti tik ievērojami atšķiras, prasītāji uzskata, ka dažās dalībvalstīs piemērojamie noteikumi ir daudz izdevīgāki, lai efektīvi celtu prasību par konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu, savukārt citās dalībvalstīs tie nav tik izdevīgi. Šādu atšķirību dēļ rodas nevienlīdzība un nenoteiktība saistībā ar nosacījumiem, saskaņā ar kuriem cietušās personas – gan iedzīvotāji, gan uzņēmumi – var īstenot tiesības saņemt atlīdzību, kas tiem pienākas saskaņā ar Līgumu, un tas ietekmē šo tiesību efektivitāti. Ja

³⁷ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi iepriekš.

³⁸ Skatīt 33. zemsvītras piezīmi iepriekš.

saskaņā ar jurisdikcijas noteikumiem prasītājs var celt prasību kādā no šīm “izdevīgajām” dalībvalstīm un tam ir šim mērķim nepieciešamie līdzekļi un stimuli, tad pastāv daudz lielāka iespēja, ka šis prasītājs efektīvi īstenos savas ES līmeņa tiesības uz atlīdzību nekā tad, ja tam šāda iespēja nepastāv. Tā kā cietušās personas, kuru prasījumu un/vai pieejamo līdzekļu apjoms ir mazāks, zaudējumu atlīdzības pieprasīšanai bieži izvēlas savas reģistrācijas dalībvalsts tiesu (viens no iemesliem ir tas, ka jo īpaši patērētāji un mazie uzņēmumi nevar atļauties izvēlēties izdevīgāku jurisdikciju), atšķirības valstu noteikumos var radīt nevienlīdzīgus apstākļus saistībā ar prasībām par zaudējumu atlīdzināšanu un var ietekmēt konkurenci tirgos, kuros darbojas šīs cietušās personas.

Līdzīgā kārtā šīs izteiktās atšķirības nozīmē, ka uzņēmumi, kuri ir reģistrēti un darbojas dažādās dalībvalstīs, ir pakļauti ievērojami atšķirīgam riskam tikt sauktiem pie atbildības par konkurences tiesību pārkāpumiem. Šāda nevienāda ES tiesību uz atlīdzību īstenošana var radīt konkurences priekšrocības uzņēmumiem, kuri pārkāpuši Līguma 101. vai 102. pantu, bet kuru galvenā mītne vai darbības vieta nav kādā no “izdevīgajām” dalībvalstīm. No otras puses, nevienāda īstenošana mazina stimulus izmantot tiesības veikt uzņēmējdarbību un nodrošināt preces un pakalpojumus dalībvalstīs, kurās tiek efektīvāk īstenotas tiesības uz atlīdzību. Tādējādi atšķirīgi atbildības režīmi var negatīvi ietekmēt konkurenci un radīt būtisku iekšējā tirgus kropļojumu risku.

Lai nodrošinātu vienlīdzīgākus konkurences apstākļus uzņēmumiem, kuri darbojas iekšējā tirgū, un uzlabotu apstākļus, saskaņā ar kuriem cietušās personas var īstenot savas tiesības, kuras izriet no iekšējā tirgus, ir lietderīgi palielināt tiesisko noteiktību un samazināt atšķirības starp dalībvalstu noteikumiem, kuri reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences pārkāpumiem.

Valstu noteikumu tuvināšana attiektos ne tikai uz zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par ES konkurences noteikumu pārkāpumiem, bet arī uz valstu konkurences noteikumu pārkāpumiem, ja šie noteikumi tiek piemēroti paralēli. Konkrēti, ja ar pārkāpumu, kas ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm, tiek pārkāptas arī valsts konkurences tiesības, zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par šo pārkāpumu ir jāievēro tāda līmeņa standarti, kas noteikti ES konkurences tiesību pārkāpumiem.

Valstu materiālo un procesuālo noteikumu tuvināšana ar mērķi nodrošināt godīgu konkurenci iekšējā tirgū un to, ka tiek pilnībā īstenotas iedzīvotāju un uzņēmumu tiesības un brīvības, kas izriet no iekšējā tirgus, nav tikai blakusmērķis ES konkurences noteikumu efektīvai īstenošanai. Šis secinājums izriet ne tikai no ierosinātās direktīvas mērķiem, bet arī tās konkrētajiem noteikumiem. Līguma 103. pants nevar pilnībā aptvert ierosinātās direktīvas saturu, jo tas maina arī piemērojamos valstu noteikumus par tiesībām pieprasīt valsts konkurences tiesību aktu pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu, pat ja tas attiecas tikai uz tādu pret konkurenci vērstu rīcību, kura ietekmē tirdzniecību starp dalībvalstīm un uz kuru līdz ar to tādā pašā mērā attiecas ES konkurences tiesības³⁹. Tā kā ierosinātās direktīvas darbības joma izriet ne tikai no instrumenta mērķiem, bet arī satura, un tā ir plašāka nekā vienīgi Līguma 101. un 102. panta īstenošana, ierosinātās direktīvas pamatā ir jābūt arī LESD 114. pantam.

Šos savstarpēji saistītos, tomēr atšķirīgos ierosinātās direktīvas mērķus nevar sasniegt atsevišķi, t.i., pieņemot divus dažādus instrumentus. Piemēram, nav iespējams sadalīt ierosināto direktīvu vienā instrumentā, pamatojoties uz LESD 103. pantu, lai tuvinātu valstu noteikumus par zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par LESD 101. un 102. panta pārkāpumiem, un otrā instrumentā, pamatojoties uz LESD 114. pantu, saskaņā ar kuru

³⁹

Sīkāk skatīt 4.1. iedaļā.

dalībvalstīm tie paši materiālie un procesuālie noteikumi jāpiemēro zaudējumu atlīdzināšanas prasībām par valsts konkurences tiesību pārkāpumiem. Šāds variants nav iespējams materiālo un procesuālo apsvērumu dēļ.

No materiālo tiesību viedokļa raugoties, šī nedalāmā saikne starp abiem atsevišķajiem mērķiem ir pamats konkrētiem pasākumiem šo mērķu sasniegšanai. Piemēram, ar izņēmumiem saistībā ar informācijas atklāšanu un atbildības ierobežojumiem tiek nodrošināta 101. un 102. panta pilnvērtīga iedarbība pat ar prasībām, kuru pamatā ir valstu konkurences tiesību aktu pārkāpumi, ja valstu noteikumus piemēro paralēli Līguma noteikumiem. Turklāt, lai panāktu tiesisko noteiktību un nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus iekšējā tirgū, ES konkurences noteikumu un valstu konkurences tiesību aktu pārkāpumiem jāpiemēro vieni un tie paši noteikumi (ja valstu noteikumus piemēro paralēli ES noteikumiem). No procedūras viedokļa raugoties, un lai neizjauktu ES likumdevēja institucionālo līdzsvaru, vienīgais līdzeklis vienotu noteikumu panākšanai abās situācijās ir pieņemt vienu tiesību instrumentu vienas un tās pašas procedūras ietvaros.

Šo iemeslu dēļ iniciatīvas saturs nav sadalīts atsevišķos instrumentus, bet viss kopā ir ietverts ierosinātajā direktīvā, tādējādi tās pamatā būtu jābūt Līguma 103. un 114. pantam.

3.2. Subsidiaritātes princips (Līguma par Eiropas Savienību 5. panta 3. punkts)

Ierosinātā direktīva atbilst subsidiaritātes principam, jo dalībvalstis nevar pietiekamā mērā sasniegt tās mērķus un rīcībai ES līmenī ir skaidra vajadzība un vērtība. Juridiski saistošs ES līmeņa akts var labāk garantēt Līguma 101. un 102. panta pilnvērtīgu īstenošanu, izmantojot kopīgus standartus, kuri ļauj efektīvi celt zaudējumu atlīdzināšanas prasības visā ES, kā arī nodrošināt vienlīdzīgākus konkurences apstākļus iekšējā tirgū.

Konkrētāk, uzskatāms, ka ierosinātā direktīva atbilst subsidiaritātes principam, ņemot vērā turpmāk minētos iemeslus.

- Ir ievērojams risks, ka, nepastāvot ES mēroga regulējumam par mijiedarbību starp publisko un privāto tiesību aizsardzību un jo īpaši kopīgiem ES noteikumiem par konkurences iestādes lietas materiālos esošās informācijas pieejamību zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, var tikt apdraudēta Komisijas un valstu konkurences iestāžu īstenotā publiskā tiesību aizsardzība. Šo apsvērumu var vislabāk paskaidrot saistībā ar informāciju, kuru uzņēmumi brīvprātīgi snieguši konkurences iestādēm to iecietības programmu ietvaros. Tā kā lēmums piešķirt vai liegt piekļuvi iecietības programmas ietvaros sniegtai informācijai katras valsts tiesai jāpieņem *ad hoc* atbilstoši spēkā esošajiem valsts noteikumiem, no tā izrietošo neparedzamību nevar pienācīgi atrisināt, izmantojot valstu tiesību aktus, kuri turklāt var būt atšķirīgi. Tā kā Komisija un valstu konkurences iestādes var apmainīties ar informāciju EKT ietvaros, personas, kuras varētu pieteikties dalībai iecietības programmā, iespējams, apsvērs tās valsts tiesību aktus, kuri nodrošina viszemāko aizsardzības līmeni (baidoties, ka to lietā lēmumu galu galā varētu pieņemt attiecīgā valsts konkurences iestāde). Tādējādi iecietības programmas ietvaros sniegtās informācijas domātais aizsardzības līmenis tiks noteikts, vadoties pēc tā, kuras valsts tiesību aktos ir paredzēts zemākais aizsardzības līmenis, atmetot piemērojamos noteikumus, kuri ir spēkā citās dalībvalstīs. Tādēļ ir jānosaka visām dalībvalstīm kopīgs standarts mijiedarbībai starp publisko un privāto tiesību aizsardzību. Tas ir iespējams vienīgi ES līmenī.
- Pieredze liecina, ka, nepastāvot ES tiesību aktiem, vairums dalībvalstu pēc savas iniciatīvas nenodrošina efektīvu atlīdzināšanas sistēmu Līguma 101. un 102. panta pārkāpuma rezultātā cietušām personām, kā to atkārtoti ir pieprasījusi Tiesa. Kopš

Komisija publicējusi Zaļo un Balto grāmatu, tikai dažas dalībvalstis ir pieņēmušas tiesību aktus, kuru mērķis ir nodrošināt iespēju celt zaudējumu atlīdzināšanas prasības par konkurences pārkāpumiem, turklāt šādi pasākumi parasti aptver tikai dažus konkrētus jautājumus, nevis visu pasākumu spektru, kas paredzēts šajā priekšlikumā. Tādējādi, neraugoties uz dažu dalībvalstu individuāli veiktajiem pasākumiem, ES konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušajām personām joprojām netiek efektīvi nodrošināta atlīdzība. Tikai ar papildu stimuliem Eiropas mērogā var izveidot tādu tiesisko regulējumu, kas nodrošinātu efektīvu tiesvedību un garantētu tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību, kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā.

- Pašlaik dalībvalstu vidū ir vērojama izteikta nevienlīdzība šo Līgumā garantēto individuālo tiesību tiesiskās aizsardzības līmeņa ziņā. Tas var radīt konkurences kropļojumus un traucēt iekšējā tirgus pienācīgu darbību. Tādējādi pastāv acīm redzamas atšķirības pat attiecībā uz to, kāds tieši ir ES tiesību aktos garantēto tiesību uz zaudējumu atlīdzināšanu saturs. Konkrētāk, saskaņā ar vienas dalībvalsts tiesību aktiem prasījuma rezultātā prasītājam zaudējumi var tikt atlīdzināti pilnā apmērā, savukārt citā dalībvalstī prasījums par identisku pārkāpumu var tikt apmierināts, izmaksājot ievērojami zemāku atlīdzību, vai atlīdzību nepiešķir vispār. Šāda nevienlīdzība palielināsies, ja, kā tas ir patlaban, tikai dažas dalībvalstis uzlabos nosacījumus, saskaņā ar kuriem konkurences tiesību aktu pārkāpuma rezultātā cietušās personas var pieprasīt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu. Līguma 101. un 102. panta pārvalstiskā dimensija un to ciešā saikne ar iekšējā tirgus darbību ir pamats noteikt pasākumus ES mērogā.

3.3. Proporcionalitātes princips (Līguma par Eiropas Savienību 5. panta 4. punkts)

Vērtējot proporcionalitāti, ierosinātā direktīva nepārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai efektīvi sasniegtu tās mērķus, t. i., visā ES garantēt konkurences tiesību efektīvu publisko īstenošanu un nodrošināt, lai konkurences tiesību pārkāpumu rezultātā cietušajām personām būtu pieejami patiesi efektīvi mehānismi atlīdzības saņemšanai pilnā apmērā par tām nodarīto kaitējumu, vienlaikus aizsargājot atbildētāju un trešo personu likumīgās intereses.

Saskaņā ar ierosināto direktīvu šie mērķi turklāt tiek sasniegti ar zemākajām iespējamām izmaksām. Iespējamās izmaksas, kas rastos iedzīvotājiem un uzņēmumiem, ir samērīgas ar noteiktajiem mērķiem. Pirmais solis šajā virzienā sperts, sagatavojot Balto grāmatu, jo tika izslēgti radikālākie pasākumi (piem., vairākkārtēja zaudējumu atlīdzināšana, kolektīvās prasības pēc izstāšanās principa vai plašas piemērojamības noteikumi par pierādījumu atklāšanu pirmstiesas procesā). Sabiedriskās apspriešanas laikā tika pausts plašs atbalsts centieniem panākt šo līdzsvaru. Ierosinātajā direktīvā iestrādātie drošības pasākumi papildus stiprina šo līdzsvaru, samazinot iespējamās izmaksas (īpaši saistībā ar tiesas procesu), neapdraudot tiesības saņemt atlīdzību. Turklāt daži Baltajā grāmatā ierosinātie pasākumi, piemēram, par kolektīvo tiesisko aizsardzību un vainas pierādīšanu, starplaikā ir atmesti un šajā priekšlikumā nefigurē. Visbeidzot, direktīvas kā instrumenta izvēle atbilst principam, ka iejaukšanās pakāpei jābūt pēc iespējas mazākai, tomēr sasniedzot noteiktos mērķus.

3.4. Direktīva kā piemērotākais juridiski saistošais instruments

Šā priekšlikuma mērķus vislabāk var sasniegt ar direktīvas palīdzību. Direktīva ir vispiemērotākais tiesību instruments, lai nodrošinātu pasākumu efektīvu darbību un iespēju tos netraucēti ieviest dalībvalstu tiesību sistēmās, jo:

- direktīva uzliek dalībvalstīm pienākumu sasniegt attiecīgos mērķus un iestrādāt attiecīgos pasākumus valsts materiālo un procesuālo tiesību sistēmās. Šāda pieeja

dod dalībvalstīm lielāku brīvību, īstenojot ES pasākumu, nekā regula, jo dalībvalstis var izvēlēties piemērotākos līdzekļus direktīvā paredzēto pasākumu īstenošanai. Tas dalībvalstīm dod iespēju nodrošināt, ka šie jaunie noteikumi atbilst to spēkā esošo materiālo un procesuālo tiesību regulējumam;

- direktīva turklāt ir elastīgs instruments, kas ļauj ieviest kopīgus noteikumus valsts tiesību aktu jomās, kuras ir nozīmīgas iekšējā tirgus darbībai un zaudējumu atlīdzināšanas prasību efektivitātei, nodrošinot pienācīgas garantijas visā ES, bet vienlaikus pieļaujot, ka atsevišķas dalībvalstis var izvēlēties pieņemt papildu pasākumus;
- visbeidzot, ar direktīvu ir iespējams novērst nevajadzīgas darbības, ja dalībvalsts noteikumi jau atbilst ierosinātajiem pasākumiem.

4. SĪKĀKS PRIEKŠLIKUMA SKAIDROJUMS

4.1. Darbības joma un definīcijas (I nodaļa, 1.–4. pants)

Ierosinātās direktīvas nolūks ir uzlabot nosacījumus atlīdzības saņemšanai par kaitējumu, kas nodarīts a) ES konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā un b) valstu konkurences tiesību aktu pārkāpuma rezultātā, ja valsts konkurences iestāde vai valsts tiesa tos piemēro vienā un tajā pašā lietā paralēli ES konkurences noteikumiem. Šādas paralēlas piemērošanas pamats ir Regula (EK) Nr. 1/2003, kas reglamentē attiecības starp Līguma 101. un 102. pantu un valstu konkurences tiesību aktiem. Saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1/2003 gadījumos, kad valstu konkurences iestādes vai valstu tiesas piemēro valsts konkurences tiesību aktus nolīgumiem 101. panta nozīmē, kuri var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, tām jāpiemēro arī 101. pants. Tāpat gadījumos, kad tās piemēro valsts konkurences tiesību aktus ļaunprātīgai izmantošanai, kas aizliegta Līguma 102. pantā, tām jāpiemēro arī 102. pants⁴⁰. Gadījumos, kad atlīdzība tiek prasīta gan par ES, gan valsts tiesību aktu pārkāpumu, ir pamatoti, ka šajās zaudējumu atlīdzināšanas prasībās tiek piemēroti vieni un tie paši materiālo un procesuālo tiesību noteikumi. Ja vienai konkrētai ar konkurenci nesaderīgai rīcībai tiktu piemēroti atšķirīgi noteikumi par civiltiesisko atbildību, tas ne tikai apgrūtinātu tiesnešu darbu lietā, bet arī radītu tiesisko nenoteiktību visām iesaistītajām personām, un var izraisīt pretrunīgus rezultātus atkarībā no tā, vai valsts tiesa uzskata, ka konkrētā rīcība ir ES vai attiecīgi valsts konkurences tiesību pārkāpums, tādējādi apgrūtinot šo noteikumu efektīvu piemērošanu. Tādēļ ierosinātā direktīva min zaudējumu atlīdzināšanas prasības par “valsts vai ES konkurences tiesību pārkāpumiem” vai, kopīgi definējot, “konkurences tiesību pārkāpumiem”, savukārt jēdziens “valsts konkurences tiesības” tiek definēts šaurāk, aptverot tikai tos gadījumus, kad šādus noteikumus piemēro paralēli ES konkurences tiesībām.

Ierosinātajā direktīvā paredzēti noteikumi, kuri i) nodrošina, ka ikvienai fiziskai vai juridiskai personai, kurai nodarīts kaitējums konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā, tiek nodrošināta līdzvērtīga aizsardzība visā Savienībā, un tā var efektīvi īstenot savas ES līmeņa tiesības uz pilnu atlīdzību, valsts tiesā ceļot zaudējumu atlīdzināšanas prasību; un ii) panāk optimālāku mijiedarbību starp zaudējumu atlīdzināšanas prasībām un konkurences noteikumu publisko tiesību aizsardzību.

Ierosinātās direktīvas 2. pantā tiek atgādināts *acquis communautaire* par ES tiesībām saņemt atlīdzību pilnā apmērā. Tādējādi ierosinātajā direktīvā tiek atbalstīta atlīdzināšanas pieeja: tās mērķis ir ļaut, lai konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā cietušās personas varētu

⁴⁰ Regulas (EK) Nr. 1/2003 3. panta 1. punkts.

saņemt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu, un to maksā uzņēmums, kurš pārkāpis noteikumus.

Turklāt 2. pantā atgādināts *acquis communautaire* par tiesībām celt prasību un definēti atlīdzināmie zaudējumi. Minētajā pantā lietotais jēdziens “faktiskie zaudējumi” ir pārņemts no Tiesas judikatūras, un tas attiecas uz visu veidu kaitējumu (materiālu vai nemateriālu), kurš var būt radies, pārkāpjot konkurences noteikumus.

3. pantā atgādināti efektivitātes un līdzvērtīguma principi, kuri jāievēro valsts noteikumos un procedūrās saistībā ar zaudējumu atlīdzināšanas prasībām.

4.2. Pierādījumu atklāšana (II nodaļa, 5.–8. pants)

Lai konstatētu konkurences noteikumu pārkāpumu, noteiktu konkurences pārkāpuma radīta kaitējuma apmēru un cēloņsakarību starp pārkāpumu un nodarīto kaitējumu, parasti ir jāveic sarežģīta fakta un ekonomiskā analīze. Daudz būtisko pierādījumu, kuri prasītājam ir nepieciešami lietas pierādīšanai, ir atbildētāja vai trešo personu rīcībā, un prasītājs par tiem bieži nezina vai nevar tiem piekļūt (“informācijas asimetrija”). Ir vispāratzīts, ka grūtības prasītājam iegūt visus nepieciešamos pierādījumus daudzās dalībvalstīs ir viens no galvenajiem šķēršļiem zaudējumu atlīdzināšanas prasībās konkurences lietās. Ja pierādīšanas pienākums ir uzņēmumam, kurš (iespējami) izdarījis pārkāpumu⁴¹, tam savukārt var būt vajadzīga piekļuve pierādījumiem, kuri ir prasītāja un/vai trešās personas rīcībā. Tādējādi iespēja prasīt, lai tiesnesis izdotu rīkojumu atklāt informāciju, pastāv abām tiesvedības pusēm.

Ierosinātajā direktīvā paredzētais informācijas atklāšanas režīms pamatojas uz pieeju Direktīvā 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu⁴². Mērķis ir nodrošināt, lai visās dalībvalstīs pierādījumiem, kuri prasītājiem un/vai atbildētājiem ir vajadzīgi prasījuma pierādīšanai un/vai aizstāvībai zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par konkurences noteikumu pārkāpumiem, ir noteikts obligāts efektīvas piekļuves līmenis. Vienlaikus direktīvā ir novērsta pārmērīgi plašu un dārgi izmaksājošu pierādījumu izpaušanas pienākumu uzlikšana, kas radītu lieku slogu iesaistītajām personām un ļaunprātīgas izmantošanas risku. Komisija īpašu vērību veltīja arī tam, lai nodrošinātu, ka šis priekšlikums ir saderīgs ar dažādajām dalībvalstu tiesību sistēmām. Tāpēc priekšlikumā ir ievērota vairuma dalībvalstu tradīcija un uzsvars ir likts uz tiesas, kurā celta zaudējumu atlīdzināšanas prasība, centrālo funkciju – pretējās puses vai trešās personas rīcībā esošu pierādījumu atklāšanu var pieprasīt tikai tiesneši, un uz šo atklāšanu attiecas stingra un aktīva tās nepieciešamības, apjoma un samērīguma tiesu kontrole.

Valstu tiesu rīcībā būtu jābūt efektīviem pasākumiem, lai aizsargātu tiesvedības laikā atklātus komercnoslēpumus vai citu konfidenciālu informāciju. Turklāt nedrīkstētu ļaut atklāt pierādījumus, ja tas būtu pretrunā noteiktām tiesībām un pienākumiem, piemēram, pienākumam ievērot dienesta noslēpumu. Tāpat tiesām jābūt iespējai piemērot sankcijas ar pietiekami preventīvu iedarbību, lai novērstu būtisku pierādījumu iznīcināšanu vai atteikšanos izpildīt pierādījumu atklāšanas rīkojumu.

Lai nepieļautu, ka pierādījumu atklāšana apdraud konkurences noteikumu publisko tiesību aizsardzību, ko veic konkurences iestāde, ierosinātajā direktīvā arī noteikti kopīgi ES mēroga ierobežojumi tādu pierādījumu atklāšanai, kuri ir konkurences iestādes lietas materiālos:

- (a) pirmkārt, ir paredzēta absolūta aizsardzība diviem dokumentu veidiem, kuri tiek uzskatīti par ārkārtīgi svarīgiem publiskās tiesību aizsardzības efektivitātes

⁴¹ Piemēram, saistībā ar attiecināšanas izmantošanu aizstāvībai, skatīt 4.4. iedaļu.

⁴² Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīva 2004/48/EK par intelektuālā īpašuma tiesību piemērošanu, OV L 157, 30.4.2004., 45. lpp.

nodrošināšanā. Minētie dokumenti ir korporatīvās liecības iecietības programmas ietvaros un izlīguma iesniegumi. Šādu dokumentu atklāšana būtiski apdraudētu iecietības programmu un izlīguma procedūru efektivitāti. Saskaņā ar ierosināto direktīvu valsts tiesa nekādos apstākļos nedrīkst izdot rīkojumu par šādu dokumentu atklāšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās;

- (b) otrkārt, ir paredzēta pagaidu aizsardzība dokumentiem, kurus puses īpaši sagatavojušas publiskās tiesību aizsardzības procedūras vajadzībām (piemēram, puses sagatavotās atbildes uz iestādes pieprasījumu sniegt informāciju) vai kurus konkurences iestāde sagatavojusi procedūras gaitā (piemēram, paziņojums par iebildumiem). Šādus dokumentus zaudējumu atlīdzināšanas prasībā par konkurences pārkāpumiem var atklāt vienīgi pēc tam, kad konkurences iestāde ir slēgusi savu procedūru;
- (c) minētie aizsardzības pasākumi ne tikai ierobežo valsts tiesas spēju izdot pierādījumu atklāšanas rīkojumu, bet būtu piemērojami arī gadījumos, kad aizsargātie dokumenti ir iegūti publiskās tiesību aizsardzības procedūras kontekstā (piemēram, īstenojot puses tiesības uz aizstāvību). Tādēļ, ja zaudējumu atlīdzināšanas prasībā viena puse ir ieguvusi šādus dokumentus, jo tai ir piekļuve konkurences iestādes lietas materiāliem, šo dokumentu izmantošana par pierādījumiem zaudējumu atlīdzināšanas prasībā nav pieļaujama (attiecībā uz a) kategorijā minētajiem dokumentiem) vai ir pieļaujama tikai tad, kad iestāde ir slēgusi savu procedūru (attiecībā uz b) kategorijā minētajiem dokumentiem);
- (d) dokumentus, kuri neietilpst nevienā no minētajām kategorijām, ar tiesas rīkojumu var atklāt jebkurā laikā. Tomēr, atklājot šādus dokumentus, valsts tiesām būtu jāvairās izdot rīkojumus atklāt pierādījumus, atsaucoties uz informāciju, kas tikusi sniegta konkurences iestādēm to procedūras nolūkā⁴³. Kamēr notiek izmeklēšana, šādu dokumentu atklāšana var kavēt publiskās tiesību aizsardzības procedūru, jo tiktu atklāts, kāda informācija ir konkurences iestādes lietas materiālos, un to varētu izmantot kā līdzekli iestādes izmeklēšanas stratēģijas izjaukšanai. Tomēr tādu iepriekš pastāvējušu dokumentu atlase, kuri iesniegti konkurences iestādei tās procedūras nolūkā, pati par sevi ir loģiska, jo uzņēmumi sadarbības ietvaros tiek aicināti nodrošināt mērķtiecīgus pierādījumus. Uzņēmumu gatavība pilnībā vai selektīvi sniegt pierādījumus, sadarbojoties ar konkurences iestādi, varētu mazināties, ja tiek pieļauts, ka pieprasījumā atklāt informāciju dokumentu kategoriju apzīmē, atsaucoties uz to, ka šādi dokumenti atrodas konkurences iestādes lietas materiālos, tā vietā, lai norādītu dokumentu veidu, būtību vai priekšmetu (piemēram, pieprasot visus konkurences iestādes lietas materiālos esošus dokumentus vai visus dokumentus, kurus viena puse iesniegusi konkurences iestādei). Tādēļ tiesai parasti būtu jāatzīst, ka šādi vispārēji pieprasījumi atklāt dokumentus nav samērīgi un neatbilst pieprasītāja pienākumam pēc iespējas precīzi un šauri norādīt pierādījumu kategorijas;
- (e) visbeidzot, lai nepieļautu, ka dokumenti, kuri iegūti, pateicoties piekļuvei konkurences iestādes lietas materiāliem, kļūst par tirgošanās priekšmetu, zaudējumu atlīdzināšanas prasībā šādus dokumentus būtu jāļauj izmantot kā pierādījumus tikai tai personai, kurai ir pieeja lietas materiāliem (vai ar prasījumu saistīto tiesību pārņēmējam).

⁴³

Protams, tas pats ierobežojumu attiecas uz gadījumiem, kad valsts tiesa izdod rīkojumu atklāt b) kategorijas dokumentus, kad konkurences iestāde ir slēgusi savu procedūru.

Lai panāktu saskaņotus noteikumus par konkurences iestādes lietas materiālos esošo dokumentu atklāšanu un izmantošanu, ir jāgroza arī spēkā esošie noteikumi par Komisijas procedūrām, kas noteikti Komisijas Regulā (EK) Nr. 773/2004⁴⁴, īpaši attiecībā uz piekļuvi Komisijas lietas materiāliem un attiecīgi iegūtu dokumentu izmantošanu, un Komisijas publicētie skaidrojošie paziņojumi⁴⁵. Komisija plāno to darīt tad, kad šī direktīva tiks pieņemta Eiropas Parlamentā un Padomē.

4.3. Valstu nolēmumu spēks, noilgums un solidāra atbildība (III nodaļa, 9.–11. pants)

4.3.1. Valstu nolēmumu pierādījuma spēks

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 16. panta 1. punktu Komisijas lēmums procedūrā saskaņā ar Līguma 101. vai 102. pantu ir ar pierādījuma spēku turpmākās zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, jo valsts tiesa nevar pieņemt nolēmumu, kas ir pretrunā šim Komisijas lēmumam⁴⁶. Ir lietderīgi galīgajam lēmumam par pārkāpumu, ko pieņem valsts konkurences iestāde (vai valsts pārsūdzības tiesa), paredzēt līdzīgu spēku. Ja lēmums par pārkāpumu jau ir pieņemts un ir kļuvis galīgs, būtu neefektīvi pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam dot iespēju prasīt, lai tie paši jautājumi tiktu vēlreiz izskatīti vēlāk celtās zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, turklāt tas radītu tiesisko nenoteiktību un nevajadzīgas izmaksas visām iesaistītajām personām un tiesai.

Ierosinājums paredzēt valstu konkurences iestāžu galīgajiem pārkāpuma lēmumiem pierādījuma spēku nenožīmē, ka tiktu samazināta tiesiskā aizsardzība attiecīgajam uzņēmumam, jo valstu konkurences iestāžu pieņemtos lēmumus par pārkāpumiem joprojām var pārsūdzēt. Turklāt Eiropas Savienībā uzņēmumiem ir nodrošināts līdzvērtīgs aizsardzības līmenis saistībā ar to tiesībām uz aizstāvību, kā paredzēts ES Pamattiesību hartas 48. panta 2. punktā. Visbeidzot, šis noteikums neskar Līguma 267. pantā noteiktās valstu tiesu tiesības un pienākumus.

4.3.2. Noilgums

Lai konkurences tiesību pārkāpuma dēļ cietušajām personām tiktu dota pienācīga iespēja celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību, vienlaikus visām iesaistītajām personām nodrošinot pienācīgu tiesiskās noteiktības līmeni, Komisija ierosina, ka valstu noteikumiem par zaudējumu atlīdzināšanas prasību noilgumu ir jābūt tādiem, kas:

- cietušajām personām dod pietiekami daudz laika (vismaz piecus gadus), lai celtu prasību pēc tam, kad tās ir uzzinājušas par pārkāpumu, tā radītajiem zaudējumiem un pārkāpēja identitāti;
- novērš to, ka noilguma termiņu sāk skaitīt pirms dienas, kurā ir izbeigts turpināts vai atkārtots pārkāpums; un
- gadījumā, ja konkurences iestāde sāk procedūru par iespējamu pārkāpumu, noilguma termiņu prasības celšanai par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar šo pārkāpumu

⁴⁴ Komisijas 2004. gada 7. aprīļa Regula (EK) Nr. 773/2004 par lietas izskatīšanu saskaņā ar EK Līguma 81. un 82. pantu, ko vada Komisija, OV L 123, 27.4.2004., 18. lpp.

⁴⁵ Komisijas paziņojums par Komisijas un ES dalībvalstu tiesu sadarbību, piemērojot EKL 81. un 82. pantu, OV C 101, 27.4.2004., 54. lpp.; Komisijas paziņojums par noteikumiem attiecībā uz piekļuvi Komisijas lietas materiāliem, ievērojot EK Līguma 81. un 82. pantu, EEZ līguma 53., 54. un 57. pantu un Padomes Regulu (EK) Nr. 139/2004, OV C 325, 22.12.2005., 7. lpp.; Komisijas paziņojums par izlīguma procedūras kārtību kartēju lietās, lai pieņemtu lēmumus saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 7. un 23. pantu, OV C 167, 2.7.2008., 1. lpp.

⁴⁶ Spriedums lietā C-199/11 Eiropas Kopiena/Otis un citi, Krājums, 2012, I-0000. lpp.

aptur, līdz nav pagājis vismaz gads kopš lēmums ir kļuvis galīgs vai procedūra izbeigta citā veidā.

4.3.3. *Solidāra atbildība*

Ja vairāki uzņēmumi kopīgi pārkāpj konkurences noteikumus (kā tas parasti ir karteļa gadījumā), ir lietderīgi paredzēt, ka tie ir solidāri atbildīgi par visu pārkāpuma nodarīto kaitējumu. Ierosinātās direktīvas pamatā ir šis vispārīgais noteikums, tomēr tajā ir paredzēti arī daži pielāgojumi saistībā ar atbildības režīmu personām, kurām piešķirts atbrīvojums no naudas soda. Šo pielāgojumu mērķis ir aizsargāt Komisijas un valstu konkurences iestāžu iecietības programmu pievilcību, jo tās ir svarīgi instrumenti, ar kuru palīdzību tiek atklāti karteļi, tādēļ tām ir ļoti liela nozīme konkurences noteikumu efektīvas publiskās īstenošanas nodrošināšanā.

Tā kā pastāv mazāka iespēja, ka personas, kuras piesakās dalībai iecietības programmās, pārsūdzēs pārkāpuma lēmumu, tas šīm personām bieži kļūst galīgs agrāk nekā citiem tā paša karteļa dalībniekiem. Tādēļ personas, kuras piedalās iecietības programmās, var kļūt par primārajiem mērķiem zaudējumu atlīdzināšanas prasībās. Lai ierobežotu šādas nelabvēlīgas sekas, vienlaikus pārmērīgi neierobežojot cietušo personu iespējas saņemt pilnu atlīdzību par tām nodarītajiem zaudējumiem, ir ierosināts ierobežot atbrīvojumu saņēmušās personas atbildību un tās iemaksu, kas saskaņā ar solidāras atbildības principu būtu jāveic līdzvainīgajiem pārkāpējiem, nepārsniedzot apmēru, kādā tā nodarījusi kaitējumu saviem tiešajiem vai netiešajiem pircējiem vai, ja runa ir par iepirkuma karteli, tās tiešajiem vai netiešajiem piegādātājiem. Ja kartelis nodarījis kaitējumu tikai citām personām, nevis pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu klientiem/piegādātājiem, atbrīvojuma saņēmējs atbildētu tikai par savu daļu karteļa nodarītajā kaitējumā. Šo daļu dalībvalsts nosaka (ņemot vērā, piemēram, apgrozījumu, tirgus daļu, lomu kartelī u. c.) pēc saviem ieskatiem, ja vien ir ievēroti efektivitātes un līdzvērtīguma principi.

Tomēr atbrīvojuma saņēmēju aizsardzība nedrīkst skart cietušo personu ES līmeņa tiesības saņemt atlīdzību pilnā apmērā. Tādēļ ierosinātais atbrīvojuma saņēmēja atbildības ierobežojums nevar būt absolūts – tam joprojām jābūt pilnā mērā atbildīgam kā pēdējās instances debitoram, ja cietušās personas nevar saņemt pilnu atlīdzību no pārējiem pārkāpējiem. Lai garantētu šim izņēmumam paredzēto iedarbību, dalībvalstīm jānodrošina, ka tad, kad cietušās personas ir noskaidrojušas, ka tās nevarēs saņemt pilnu atlīdzību no citiem karteļa dalībniekiem, tās joprojām var pieprasīt atlīdzību no atbrīvojuma saņēmēja.

4.4. **Pārmaksas attiecināšana (IV nodaļa, 12.–15. pants)**

Personas, kurām nodarīts kaitējums konkurences noteikumu pārkāpuma rezultātā, ir tiesīgas saņemt atlīdzību neatkarīgi no tā, vai tās ir tiešie vai netiešie pircēji. Cietušās personas ir tiesīgas saņemt atlīdzību par faktiskajiem zaudējumiem (pārmaksas radītais kaitējums) un par negūto peļņu. Ja cietusī persona ir samazinājusi savus faktiskos zaudējumus, tos pilnībā vai daļēji attiecinot uz saviem pircējiem, šādi attiecinātie zaudējumi vairs nav uzskatāmi par tādu kaitējumu, par kuru šai personai pienāktos atlīdzība. Tomēr, attiecinot zaudējumus uz citām personām, tiešais pircējs palielina cenu, un tas savukārt var izraisīt pārdošanas apjoma samazināšanos. Šāda negūtā peļņa, kā arī faktiskie zaudējumi, kuri netika attiecināti uz citām personām (daļējas attiecināšanas gadījumā), arī ir konkurences pārkāpumu radīts kaitējums, par kuru cietusī persona var pieprasīt atlīdzību.

Ja kaitējums nodarīts tāda pārkāpuma rezultātā, kas ir saistīts ar piegādēm pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam, zaudējumu attiecināšana uz citām personām piegādes ķēdē var notikt arī augšupējā virzienā. Tā notiktu, piemēram, tad, ja iepirkuma karteļa dalībnieku

piegādātāji prasītu zemākas cenas, un šie piegādātāji savukārt prasītu zemākas cenas paši saviem piegādātājiem.

Lai nodrošinātu, ka atlīdzību reāli var prasīt tikai tiešie un netiešie pircēji, kuriem faktiski nodarīts kaitējums pārmaksas dēļ, ierosinātajā direktīvā pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam ir skaidri paredzēta iespēja izmantot attiecināšanu aizstāvībai.

Tomēr situācijās, kad pārmaksa attiecināta uz tādām fiziskajām vai juridiskajām personām piegādes ķēdes nākamajā posmā, kuras juridiski nevar pieprasīt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu, pārmaksas attiecināšanu aizstāvībai nevar izmantot. Netiešajiem pircējiem var būt juridiski neiespējami pieprasīt atlīdzību, ja to liedz valsts noteikumi par cēloņsakarību (tostarp noteikumi par paredzamību un attālinātību). Ja personai, uz kuru varētu būt attiecināta pārmaksa, juridiski nav iespējams pieprasīt atlīdzību, nav pamatoti ļaut attiecināšanu izmantot aizstāvībai, jo tas nozīmētu, ka pārkāpumu izdarījušais uzņēmums tiktu nepamatoti atbrīvots no atbildības par kaitējuma nodarīšanu. Pierādīt attiecināšanu vienmēr ir tā uzņēmuma pienākums, kurš izdarījis pārkāpumu. Attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasību, ko cēlis netiešais pircējs, tas nozīmē, ka pastāv atspēkojams pieņēmums par to, ka, pastāvot zināmiem nosacījumiem, ir notikusi pārmaksas attiecināšana uz šo netiešo pircēju. Nosakot pārmaksas apmēru, valsts tiesai tai izskatāmajā strīdā būtu jābūt pilnvarotai aplēst, kāda daļa no pārmaksas ir attiecināta uz netiešo pircēju līmeni. Ja cietušās personas no dažādiem piegādes ķēdes posmiem ceļ atsevišķas zaudējumu atlīdzināšanas prasības, kuras attiecas uz vienu un to pašu konkurences tiesību pārkāpumu, valstu tiesām būtu pienācīgi jāņem vērā – ciktāl tas nav pretrunā spēkā esošajiem valsts vai ES tiesību aktiem – paralēlās vai iepriekšējās prasības (vai tajās pasludinātie spriedumi), lai nepieļautu nepietiekamu vai pārmērīgu atlīdzību par šāda pārkāpuma rezultātā nodarīto kaitējumu un veicinātu šādās saistītās prasībās taisīto spriedumu konsekveni. Prasības, kuras tiek izskatītas dažādu dalībvalstu tiesās, var uzskatīt par saistītām Regulas (ES) Nr. 1215/2012⁴⁷ 30. panta nozīmē, proti, šīs prasības ir tik cieši saistītas, ka ir lietderīgi tās izskatīt un izlemt kopā, lai izvairītos no riska, ka atsevišķā tiesvedībā tiek pieņemti nesavienojami spriedumi. Līdz ar to ikviena tiesa, izņemot tiesu, kurā pirmajā celta prasība, var apturēt tiesvedību vai atteikties no jurisdikcijas, ja attiecīgās prasības ir tās tiesas jurisdikcijā, kurā pirmajā celta prasība, un ja tās tiesību akti ļauj šīs prasības apvienot.

Tādējādi gan Regulas (ES) Nr. 1215/2012, gan ierosinātās direktīvas nolūks ir veicināt saistītās prasībās taisīto spriedumu konsekveni. Lai to panāktu, ierosinātās direktīvas darbības joma ir vēl plašāka nekā Regulai (ES) Nr. 1215/2012, jo tā aptver arī turpmāk celtas zaudējumu atlīdzināšanas prasības, kuras attiecas uz vienu un to pašu konkurences tiesību pārkāpumu un kuras cēlušas cietušās personas no dažādiem piegādes ķēdes posmiem. Šīs prasības var būt celtas vienā un tajā pašā tiesā, dažādās tiesās vienā un tajā pašā dalībvalstī vai dažādās tiesās dažādās dalībvalstīs. Visos minētajos gadījumos ierosinātā direktīva veicina konsekveni starp saistītām tiesvedībām un spriedumiem.

4.5. Kaitējuma apmēra noteikšana (V nodaļa, 16. pants)

Konkurences pārkāpuma radīta kaitējuma pierādīšanai un apmēra noteikšanai parasti ir vajadzīgs daudz fakti un lielas izmaksas, jo var būt nepieciešams izmantot sarežģītus ekonomikas modeļus. Lai karteļa gadījumā palīdzētu cietušajām personām noteikt konkurences tiesību pārkāpuma radītā kaitējuma apmēru, šajā ierosinātajā direktīvā ir paredzēts atspēkojams pieņēmums par pārmaksas nodarīta kaitējuma pastāvēšanu karteļa rezultātā. Pamatojoties uz faktu, ka vairāk nekā deviņi no katriem desmit karteļiem faktiski

⁴⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 12. decembra Regula (ES) Nr. 1215/2012 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, OV L 351, 20.12.2012., 1. lpp.

rada nelikumīgu pārmaksu⁴⁸, šāds pieņēmums samazina problēmas un izmaksas, kādas cietušajai personai rodas, lai pierādītu, ka kartēļa dēļ tika prasītas augstākas cenas nekā gadījumā, ja kartelis nepastāvētu.

Pārkāpumu izdarījušais uzņēmums var atspēkot šo pieņēmumu un izmantot savā rīcībā esošos pierādījumus, lai pierādītu, ka kartelis nav izraisījis kaitējumu. Tādējādi pierādīšanas pienākums ir personai, kuras rīcībā jau ir nepieciešamie pierādījumi šā pienākuma izpildei. Līdz ar to tiek novērstas izmaksas saistībā ar informācijas atklāšanu, kādas, visticamāk, rastos cietušajai personai, lai pierādītu kaitējuma pastāvēšanu.

Neatkarīgi no minētā pieņēmuma konkurences pārkāpuma radītā kaitējuma apmēru nosaka, pamatojoties uz valsts noteikumiem un procedūrām. Tomēr šiem noteikumiem un procedūrām ir jāatbilst līdzvērtīguma un efektivitātes principiem. Saskaņā ar efektivitātes principu pierādīšanas pienākums un pierādījumu līmenis nedrīkst padarīt cietušās personas tiesību uz zaudējumu atlīdzināšanu īstenošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinātu. Nosakot konkurences pārkāpuma radītā kaitējuma apmēru, faktiskā situācija jāsalīdzina ar hipotētisku situāciju, un tas nozīmē, ka tiesnešiem jābūt iespējai aplēst kaitējuma apmēru. Tas palielina iespēju, ka cietušās personas reāli saņems atbilstīgu atlīdzības summu par tām nodarīto kaitējumu.

Lai valstu tiesām būtu vieglāk noteikt kaitējuma apmēru, Komisija par šo jautājumu ir sagatavojusi nesaistošas norādes savā Paziņojumā par kaitējuma apmēra noteikšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. panta pārkāpumiem⁴⁹. Paziņojumam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments praktisku norāžu veidā par to, kā noteikt kaitējuma apmēru zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar ES konkurences tiesību pārkāpumiem. Praktiskajās norādēs ir skaidrotas dažādu konkurences pārkāpuma radītā kaitējuma apmēra noteikšanai izmantojamo metožu un paņēmieni stiprās un vājās puses. Tajās ir arī aplūkoti un analizēti vairāki praktiski piemēri, kuri parāda, kāda ietekme parasti ir ES konkurences noteikumu pārkāpumiem un kā pieejamās metodes un paņēmieni piemērojami praksē.

4.6. Strīdu izšķiršana vienošanās ceļā (VI nodaļa, 17.–18. pants)

Viens no galvenajiem ierosinātās direktīvas mērķiem ir nodrošināt, lai konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušās personas varētu saņemt pilnu atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu. Šo mērķi var sasniegt vai nu ar zaudējumu atlīdzināšanas prasību, vai arī ar pušu izlīgumu ārpus tiesas. Lai stimulētu strīdu izšķiršanu vienošanās ceļā, ierosinātās direktīvas mērķis ir panākt optimālāku līdzsvaru starp ārpustiesas izlīgumu un zaudējumu atlīdzināšanas prasībām.

Tādēļ ir paredzēti šādi noteikumi:

- i) noilguma termiņa apturēšana prasības celšanai par zaudējumu atlīdzināšanu, kamēr pārkāpumu izdarījušais uzņēmums un cietusī persona ir iesaistīti strīda izšķiršanā vienošanās ceļā;
- ii) tiesvedības apturēšana, kamēr notiek strīda izšķiršana vienošanās ceļā;
- iii) izlīgumā iesaistītās cietušās personas prasījuma samazināšana par izlīgumā iesaistītā pārkāpēja daļu nodarītajā kaitējumā. Saistībā ar atlikušo prasījuma daļu izlīgumā

⁴⁸ *Quantifying antitrust damages – Towards non-binding guidance for courts*, pieejams http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf, 91. lpp.

⁴⁹ Komisijas Paziņojums par kaitējuma apmēra noteikšanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās saistībā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. un 102. panta pārkāpumiem, C(2013) 3440.

iesaistītajam pārkāpējam var prasīt piedalīties zaudējumu atlīdzināšanā vienīgi tad, ja izlīgumā neiesaistītie līdzvainīgie pārkāpēji nespēj nodrošināt cietušajai personai atlīdzību pilnā apmērā; un

- iv) zaudējumus, kuri atlīdzināti, izmantojot strīda izšķiršanu vienošanās ceļā, ņem vērā, nosakot iemaksas apmēru, kas izlīgumā iesaistītajam pārkāpējam jāsedz saistībā ar vēlāku rīkojumu atlīdzināt zaudējumus. Šajā kontekstā “iemaksa” attiecas uz situāciju, kad izlīgumā iesaistītais pārkāpējs nav bijis atbildētājs zaudējumu atlīdzināšanas prasībā, bet līdzvainīgie pārkāpēji, kuriem piespriests atlīdzināt zaudējumus, to aicinājuši veikt iemaksu saskaņā ar noteikumiem par solidāru atbildību.

5. IETEKME UZ BUDŽETU

Ierosinātā direktīva neietekmē budžetu.

6. PAPILDINFORMĀCIJA

6.1. Spēkā esošo tiesību aktu atcelšana

Ar šo priekšlikumu netiek atcelts neviens iepriekš pieņemts tiesību akts.

6.2. Pārskatīšana

Saskaņā ar ierosinātās direktīvas 21. pantu Komisija ne vēlāk kā piecus gadus pēc tam, kad beidzies termiņš direktīvas transponēšanai valstu tiesību aktos, ziņos Eiropas Parlamentam un Padomei par direktīvas ietekmi.

Pēc ierosinātās direktīvas pieņemšanas Komisija turpinās uzraudzīt dalībvalstu tiesisko regulējumu attiecībā uz konkurences pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanas prasībām, galvenokārt koncentrējoties uz divu galveno ierosinātās direktīvas mērķu sasniegšanu, tas ir:

- i) panākt optimālāku mijiedarbību starp konkurences tiesību publisko un privāto īstenošanu; un
- ii) nodrošināt, ka ES konkurences noteikumu pārkāpumu rezultātā cietušās personas var saņemt pilnu atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

Komisija vērtēs, vai ar direktīvas palīdzību sekmīgi tiek likvidēti trūkumi un šķēršļi, kuri liedz konkurences pārkāpumu rezultātā cietušajām personām saņemt pilnu atlīdzību, un vai mijiedarbība starp konkurences tiesību publisko un privāto īstenošanu ir harmoniska, lai kopumā nodrošinātu ES konkurences tiesību optimālu īstenošanu. Uzraudzības procesa ietvaros Komisija turpinās dialogu ar visām attiecīgajām ieinteresētajām personām.

Visbeidzot, tad, kad direktīvā ierosinātie pasākumi būs pilnībā īstenoti dalībvalstīs, t. i., vismaz piecus gadus pēc tam, kad būs beidzies termiņš direktīvas transponēšanai, tiks veikts *ex-post* novērtējums par nepieciešamību veikt izmaiņas.

6.3. Skaidrojošie dokumenti

Ierosinātajā direktīvā ir paredzēti īpaši pasākumi, lai tuvinātu valstu materiālo un procesuālo tiesību noteikumus, kuri reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību aktu noteikumu pārkāpumiem. No ierosinātās direktīvas izriet vairākas juridiskās saistības. Tāpēc direktīvas efektīvai transponēšanai ir nepieciešami īpaši un mērķtiecīgi grozījumi attiecīgajos valstu tiesību aktos. Lai Komisija varētu uzraudzīt, vai direktīva tiek īstenota pareizi, nepietiek ar to, ka dalībvalstis tai nosūta īstenošanas noteikumu tekstu, jo var būt nepieciešams vispārējs novērtējums par režīmu, kāds

izveidots saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Šo iemeslu dēļ dalībvalstīm būtu Komisijai jānosūta arī skaidrojoši dokumenti, norādot, ar kuriem esošiem vai jauniem noteikumiem valsts tiesību aktos ir paredzēts īstenot ierosinātajā direktīvā noteiktos konkrētos pasākumus.

6.4. Eiropas Ekonomikas zona

Ierosinātā direktīva attiecas uz Līguma 101. un 102. panta efektīvu īstenošanu, optimizējot mijiedarbību starp šo noteikumu publisko un privāto tiesību aizsardzību un uzlabojot nosacījumus, saskaņā ar kuriem konkurences tiesību aktu pārkāpuma rezultātā cietušās personas var pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu. Ierosinātā direktīva veicina iekšējā tirgus pienācīgu darbību, jo ar to nodrošina vienlīdzīgākus konkurences apstākļus gan uzņēmumiem, kuri pārkāpj konkurences noteikumus, gan šādas prettiesiskas darbības rezultātā cietušajām personām. Ņemot vērā šos mērķus konkurences un iekšējā tirgus jomā, kas ir daļa no EEZ tiesiskā regulējuma, šis priekšlikums attiecas uz EEZ.

Priekšlikums

EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA

par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem

(Dokuments attiecas uz EEZ)

EIROPAS PARLAMENTS UN EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 103. un 114. pantu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu⁵⁰,

pēc leģislatīvā akta projekta nosūtīšanas valstu parlamentiem,

ņemot vērā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu⁵¹,

saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru,

tā kā:

- (1) Līguma par Eiropas Savienības darbību (turpmāk "Līgums") 101. un 102. pants ir sabiedriskās kārtības normas un tās ir efektīvi jāpiemēro visā Savienībā, lai nodrošinātu, ka iekšējā tirgū netiek kropļota konkurence.
- (2) Komisija veic šo Līguma noteikumu publisko tiesību aizsardzību, izmantojot pilnvaras, kas tai paredzētas Padomes 2002. gada 16. decembra Regulā (EK) Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā⁵² (turpmāk "Regula Nr. 1/2003"). Publisko tiesību aizsardzību veic arī valstu konkurences iestādes, kuras var pieņemt Regulas Nr. 1/2003 5. pantā uzskaitītos lēmumus.
- (3) Līguma 101. un 102. pants ir ar tiešu iedarbību personu attiecībās un attiecīgajām personām rada tiesības un pienākumus, kuru ievērošana valstu tiesām ir jāaizsargā. Tādējādi valstu tiesām ir tikpat būtiska loma konkurences noteikumu piemērošanā (privātā tiesību aizsardzība). Izšķirot strīdus starp privātpersonām, tās aizstāv subjektīvās tiesības saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, piemēram, piešķirot zaudējumu atlīdzību pārkāpumu rezultātā cietušajām personām. Lai Līguma 101. un 102. pantam nodrošinātu pilnvērtīgu iedarbību un jo īpaši nodrošinātu tajos noteikto aizliegumu praktisko iedarbību, ikvienam – neatkarīgi no tā, vai runa ir par personu, tostarp patērētājiem un uzņēmumiem, vai par publisku iestādi – ir jābūt iespējai valstu tiesās prasīt atlīdzību par kaitējumu, ko radījis minēto noteikumu pārkāpums. Šīs Savienības līmeņa tiesības saņemt atlīdzību ir vienlīdz spēkā gadījumos, kad 101. un

⁵⁰ OV C , , lpp.

⁵¹ OV C , , lpp.

⁵² OV L 1, 4.1.2003., 1. lpp. No 2009. gada 1. decembra EK līguma 81. un 82. pants kļuva par attiecīgi LESD 101. un 102. pantu. Abi noteikumu kopumi būtībā ir identiski.

102. pantu pārkāpj valsts uzņēmumi vai uzņēmumi, kuriem dalībvalstis ir piešķirušas īpašas vai ekskluzīvas tiesības Līguma 106. panta nozīmē.

- (4) Savienības līmeņa tiesības saņemt atlīdzību par konkurences pārkāpumu radītu kaitējumu nozīmē, ka ikvienā dalībvalstī jābūt efektīviem procesuālajiem noteikumiem, kuri nodrošina šo tiesību efektīvu īstenošanu. Nepieciešamība pēc efektīviem procesuālajiem līdzekļiem izriet arī no tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību, kā noteikts Eiropas Savienības Pamattiesību hartas⁵³ 47. panta pirmajā daļā un Līguma par Eiropas Savienību 19. panta 1. punkta otrajā daļā.
- (5) Lai konkurences noteikumiem nodrošinātu efektīvu publisko un privāto tiesību aizsardzību, ir jāreglamentē abu tiesību aizsardzības veidu koordinācija, piemēram, piekļuves kārtība dokumentiem, kuri ir konkurences iestāžu rīcībā. Šāda koordinācija Savienības līmenī arī novērstu piemērojamo noteikumu atšķirības, kuras varētu apdraudēt iekšējā tirgus pienācīgu darbību.
- (6) Saskaņā ar Līguma 26. panta 2. punktu iekšējais tirgus ir telpa bez iekšējām robežām, kurā ir nodrošināta preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīva aprīte. Dalībvalstu noteikumi, kuri reglamentē prasības par valstu vai ES konkurences tiesību pārkāpumu radītu zaudējumu atlīdzināšanu, ievērojami atšķiras. Šādas atšķirības rada nenoteiktību saistībā ar nosacījumiem, saskaņā ar kuriem cietušās personas var īstenot no Līguma izrietošās tiesības saņemt atlīdzību, un ietekmē šo tiesību materiālo efektivitāti. Tā kā cietušās personas zaudējumu atlīdzības pieprasīšanai bieži izvēlas savas reģistrācijas dalībvalsts tiesu, atšķirības valstu noteikumos rada nevienlīdzīgus apstākļus saistībā ar prasībām par zaudējumu atlīdzināšanu un var ietekmēt konkurenci tirgos, kuros darbojas šīs cietušās personas un pārkāpumu izdarījušie uzņēmumi.
- (7) Uz uzņēmumiem, kuri ir reģistrēti un darbojas dažādās dalībvalstīs, attiecas procesuālie noteikumi, kas būtiski ietekmē to, kādā mērā uzņēmumus var saukt pie atbildības par konkurences noteikumu pārkāpumiem. Ja Savienības tiesības saņemt atlīdzību tiek nevienādi īstenotas, tas var radīt konkurences priekšrocības dažiem uzņēmumiem, kuri pārkāpuši Līguma 101. vai 102. pantu, savukārt dalībvalstīs, kurās tiesības saņemt atlīdzību tiek īstenotas efektīvāk, tas var mazināt stimulu izmantot tiesības veikt uzņēmējdarbību un nodrošināt preces un pakalpojumus. Tādējādi atšķirīgi dalībvalstīs piemērojamie atbildības režīmi var negatīvi ietekmēt gan konkurenci, gan iekšējā tirgus pienācīgu darbību.
- (8) Tādēļ ir jānodrošina vienlīdzīgāki konkurences apstākļi uzņēmumiem, kuri darbojas iekšējā tirgū, un jāuzlabo patērētāju iespējas īstenot savas no iekšējā tirgus izrietošās tiesības. Ir lietderīgi arī palielināt tiesisko noteiktību un samazināt atšķirības starp dalībvalstīm saistībā ar valstu noteikumiem, kuri reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par Eiropas konkurences tiesību un, ja tās piemēro paralēli valstu tiesībām, arī par valstu konkurences tiesību pārkāpumiem. Šo noteikumu tuvināšana arī palīdzēs novērst lielāku atšķirību rašanos starp dalībvalstu noteikumiem, kuri reglamentē prasības par zaudējumu atlīdzināšanu konkurences lietās.
- (9) Regulas (EK) Nr. 1/2003 3. panta 1. punktā ir paredzēts: “ja dalībvalstu konkurences iestādes vai valstu tiesas piemēro valsts konkurences tiesību aktus attiecībā uz [no]līgumiem, uzņēmumu apvienību lēmumiem vai saskaņotām darbībām Līguma [101]. panta 1. punkta nozīmē, kas minētā noteikuma nozīmē var ietekmēt tirdzniecību starp dalībvalstīm, tās attiecībā uz šādiem [no]līgumiem, lēmumiem vai saskaņotām

⁵³

OV C 326, 26.10.2012., 391. lpp.

darbībām piemēro arī Līguma [101]. pantu. Dalībvalstu konkurences iestādēm vai valstu tiesām piemērojot valsts konkurences tiesību aktus jebkurai ļaunprātīgai izmantošanai, kas aizliegta ar Līguma [102]. pantu, tās arī piemēro Līguma [102]. pantu”. Lai nodrošinātu iekšējā tirgus pienācīgu darbību un lielāku tiesisko noteiktību un vienlīdzīgākus konkurences apstākļus uzņēmumiem un patērētājiem, ir lietderīgi šīs direktīvas darbības jomā ietvert prasības par zaudējumu atlīdzināšanu, pamatojoties uz valstu konkurences tiesību aktu pārkāpumiem, ja šos aktus piemēro atbilstoši Regulas (EK) Nr. 1/2003 3. panta 1. punktam. Ja piemērotu atšķirīgus civiltiesiskās atbildības noteikumus par attiecīgi Līguma 101. un 102. panta pārkāpumiem un par to valsts konkurences noteikumu pārkāpumiem, kuri jāpiemēro vienā un tajā pašā lietā paralēli Savienības konkurences tiesībām, tas negatīvi ietekmētu prasītāju pozīciju tajā pašā lietā un prasījumu tvērumu un tiktu radīti šķēršļi iekšējā tirgus pienācīgai darbībai.

- (10) Nepastāvot Savienības tiesību aktiem, prasības par zaudējumu atlīdzināšanu reglamentē dalībvalstu noteikumi un procedūras. Visos valstu noteikumos, kuri reglamentē to, kā tiek īstenotas tiesības uz atlīdzību par Līguma 101. vai 102. panta pārkāpuma dēļ nodarītu kaitējumu, tostarp noteikumos par šajā direktīvā neaplūkotiem aspektiem, piemēram, par cēloņsakarību starp pārkāpumu un kaitējumu, jābūt ievērotiem efektivitātes un līdzvērtīguma principiem. Tas nozīmē, ka minētie noteikumi nedrīkst tikt formulēti vai piemēroti tā, ka Līgumā garantēto tiesību uz atlīdzību īstenošana ir pārmērīgi apgrūtināta vai praktiski neiespējama, un tie nedrīkst tikt formulēti vai piemēroti mazāk labvēlīgā veidā nekā noteikumi, kas piemērojami līdzīgām valsts līmeņa prasībām.
- (11) Ar šo direktīvu no jauna tiek apliecināts *acquis communautaire* par Savienības tiesībām uz atlīdzību par Savienības konkurences tiesību pārkāpumu radīta kaitējuma atlīdzināšanu, īpaši par tiesībām celt prasību un par zaudējumu definīciju atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas judikatūrai, un tā neskar šā *acquis* turpmāko attīstību. Ikviens, kam pārkāpuma rezultātā ir nodarīts kaitējums, var pieprasīt atlīdzību par faktiskajiem zaudējumiem (*damnum emergens*), nesāņemtiem ieguvumiem (negūto peļņu jeb *lucrum cessans*) un procentiem no kaitējuma nodarīšanas brīža līdz faktiskajai atlīdzības saņemšanai. Šīs tiesības tiek atzītas ikvienai fiziskai vai juridiskai personai – patērētājiem, uzņēmumiem un publiskajām iestādēm – neatkarīgi no tā, vai pastāv tiešas līgumattiecības ar pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu un vai konkurences iestāde iepriekš ir konstatējusi pārkāpumu. Šai direktīvai nevajadzētu dalībvalstīm izvirzīt prasību ieviest kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismus Līguma 101. un 102. panta īstenošanai.
- (12) Zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem parasti ir nepieciešama sarežģīta faktu un ekonomiskā analīze. Pierādījumi, kas ir vajadzīgi, lai pierādītu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu, bieži vien ir pretējās puses vai trešo personu rīcībā un prasītājiem nav zināmi vai nav pieejami pietiekamā apmērā. Ņemot vērā šos apstākļus, izvirzot stingras juridiskās prasības prasītājiem sīki apliecināt visus lietas faktus jau tiesvedības sākumā un iesniegt precīzi noteiktus apliecināšanos pierādījumus, var tikt likti nepamatoti šķēršļi Līgumā garantēto tiesību uz atlīdzību efektīvai īstenošanai.
- (13) Pierādījumi ir svarīgs elements, lai celtu zaudējumu atlīdzināšanas prasības par valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem. Tomēr, tā kā tiesvedībai konkurences jomā ir raksturīga informācijas asimetrija, ir lietderīgi nodrošināt, ka cietušajām personām ir tiesības panākt to pierādījumu atklāšanu, kuri ir būtiski to prasījumam, neliekot tām precizēt konkrētās pierādījumu vienības. Lai nodrošinātu

spēku vienlīdzīgu sadalījumu, minētajiem līdzekļiem zaudējumu atlīdzināšanas prasībās būtu jābūt pieejamiem arī atbildētājiem, lai tie varētu prasīt cietušajām personām atklāt pierādījumus. Valstu tiesas var arī izdot rīkojumus trešām personām atklāt pierādījumus. Ja valsts tiesa vēlas izdot rīkojumu, lai pierādījumus atklātu Komisija, ir piemērojams Eiropas Savienības un dalībvalstu lojālas sadarbības princips (LES 4. panta 3. punkts) un Regulas (EK) Nr. 1/2003 15. panta 1. punkts par pieprasījumiem sniegt informāciju.

- (14) Būtisko pierādījumu atklāšanai būtu jānotiek ar tiesas nolēmumu un tiesas stingrā kontrolē, īpaši attiecībā uz pierādījumu atklāšanas nepieciešamību un samērīgumu. No samērīguma prasības izriet, ka pieprasījumus atklāt informāciju var iesniegt tikai tad, kad cietusī persona, pamatojoties uz tai reāli pieejamiem faktiem, ir sniegusi ticamu pamatojumu tam, ka tai ir nodarīts kaitējums, ko izraisījis atbildētājs. Pieprasījumā atklāt pierādījumus būtu jābūt norādītām pierādījumu kategorijām, kas definētas tik precīzi un šauri cik iespējams, pamatojoties uz reāli pieejamiem faktiem.
- (15) Prasība par samērīgumu būtu rūpīgi jāizvērtē arī tad, ja pierādījumu atklāšana rada risku, ka, norādot, kādi dokumenti veido lietas materiālus, varētu tikt izjaukta konkurences iestādes izmeklēšanas stratēģija vai negatīvi ietekmēta uzņēmumu sadarbība ar konkurences iestādi. Tādēļ pieprasījums atklāt pierādījumus nebūtu uzskatāms par samērīgu, ja tiek prasīts vispārēji atklāt dokumentus, kuri atrodas konkurences iestādes materiālos un attiecas uz noteiktu lietu, vai dokumentus, kurus kāda puse iesniegusi noteiktas lietas kontekstā. Šādi plaši formulēti informācijas atklāšanas pieprasījumi nebūtu saderīgi arī ar pieprasītāja pienākumu pēc iespējas precīzi un šauri norādīt pierādījumu kategorijas.
- (16) Ja tiesa pieprasa, lai citas dalībvalsts kompetentā tiesa iegūst pierādījumus, vai pieprasa pierādījumu tiešu iegūšanu citā dalībvalstī, piemēro noteikumus, kas paredzēti Padomes 2001. gada 28. maija Regulā (EK) Nr. 1206/2001 par sadarbību starp dalībvalstu tiesām pierādījumu iegūšanā civillietās un komerc lietās⁵⁴.
- (17) Kaut arī būtiskajiem pierādījumiem, kuri satur komercnoslēpumus vai citādi konfidenciālu informāciju, principā būtu jābūt pieejamiem prasībās par zaudējumu atlīdzināšanu, šāda konfidenciāla informācija ir atbilstoši jāaizsargā. Tādēļ valstu tiesu rīcībā būtu jābūt pasākumu kopumam, lai aizsargātu šādu konfidenciālu informāciju pret tās atklāšanu tiesvedības laikā. Šādi pasākumi var būt slēgtas tiesas sēdes, rīkojumi, ar ko ierobežo to personu loku, kurām ir tiesības iepazīties ar pierādījumiem, un rīkojumi ekspertiem sagatavot konspektīvus vai nekonfidenciālus informācijas kopsavilkumus. Pasākumi, ar kuriem aizsargā komercnoslēpumus un citu konfidenciālu informāciju, nedrīkstētu radīt praktiskus šķēršļus tiesību uz atlīdzību īstenošanai.
- (18) Lai Komisija un valstu konkurences iestādes varētu efektīvi un konsekventi piemērot Līguma 101. un 102. pantu, visā Savienībā ir jābūt kopējai pieejai attiecībā uz mijiedarbību starp noteikumiem par pierādījumu atklāšanu un to, kā konkurences iestādes īsteno minētos pantus. Pierādījumu atklāšana nedrīkstētu nepamatoti mazināt konkurences iestādes veiktās konkurences tiesību aizsardzības efektivitāti. Pierādījumu atklāšanas ierobežojumi nedrīkstētu liegt konkurences iestādēm publicēt savus lēmumus saskaņā ar piemērojamajiem Savienības vai valsts noteikumiem.

⁵⁴

OV L 174, 27.6.2001., 1. lpp.

- (19) Iecietības programmas un izlīguma procedūras ir svarīgi rīki Savienības konkurences tiesību publiskajai īstenošanai, jo tie veicina konkurences tiesību nopietnāko pārkāpumu atklāšanu, efektīvu saukšanu pie atbildības un soda piemērošanu. Uzņēmumus šajā kontekstā var atturēt sadarboties tas, ka tādu dokumentu atklāšanas dēļ, kurus tie iesniedz vienīgi sadarbības nolūkā, tiem rodas civilatbildības risks sliktākos apstākļos nekā līdzvainīgajiem pārkāpējiem, kuri nesadarbojas ar konkurences iestādēm. Lai nodrošinātu, ka uzņēmumi ir gatavi vai nu saskaņā ar iecietības programmu, vai izlīguma procedūrā iesniegt brīvprātīgus paziņojumus, kuros tie konkurences iestādei atzīst savu dalību Savienības vai valsts konkurences tiesību pārkāpumā, uz šiem paziņojumiem pierādījumu atklāšanu nedrīkstētu attiecināt.
- (20) Turklāt izņēmums saistībā ar pierādījumu atklāšanu būtu jāattiecina uz tādiem atklāšanas pasākumiem, kuri nepamatoti traucētu konkurences iestādes veikto izmeklēšanu saistībā ar valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkāpumu. Tādēļ informāciju, kuru konkurences iestāde sagatavojusi procedūrā par valsts vai Savienības konkurences tiesību aizsardzību (piemēram, iebildumu paziņojums) vai kuru sagatavojis šīs procedūras dalībnieks (piemēram, atbildes uz konkurences iestādes informācijas pieprasījumiem), prasībās par zaudējumu atlīdzināšanu būtu jāļauj atklāt tikai pēc tam, kad konkurences iestāde ir konstatējusi valsts vai Savienības konkurences noteikumu pārkāpumu vai ir citādi slēgusi procedūru.
- (21) Izņemot pierādījumus, kuri minēti 19. un 20. apsvērumā, valstu tiesām vajadzētu būt iespējai saistībā ar prasību par zaudējumu atlīdzināšanu izdot rīkojumu atklāt pierādījumus, kas pastāv neatkarīgi no konkurences iestādes procedūras (turpmāk “iepriekšpastāvējusi informācija”).
- (22) Ikvienu fiziskā vai juridiskā persona, kura iegūst pierādījumus, piekļūstot konkurences iestādes lietas materiāliem, lai īstenotu savas tiesības uz aizstāvību konkurences iestādes veiktā izmeklēšanā, var izmantot šos pierādījumus zaudējumu atlīdzināšanas prasībā, kurā tā ir viena no pusēm. Šādai izmantošanai būtu jābūt atļautai arī fiziskajai vai juridiskajai personai, kura ir minētās puses tiesību un pienākumu pārņēmēja, tostarp pārņemot tās prasījumu. Ja pierādījumus ir ieguvusi juridiskā persona, kas ir tādas uzņēmumu grupas locekle, kuru Līguma 101. un 102. panta piemērošanas nolūkā uzskata par vienu uzņēmumu, šos pierādījumus var izmantot arī citas juridiskās personas, kuras pieder tam pašam uzņēmumam.
- (23) Tomēr iepriekšējā apsvērumā minētā izmantošana nedrīkst nepamatoti mazināt konkurences iestādes veiktās konkurences tiesību aizsardzības efektivitāti. Tādējādi 19. un 20. apsvērumā minētie pierādījumu atklāšanas ierobežojumi vienlīdz būtu piemērojami tādu pierādījumu izmantošanai, kuri iegūti, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem. Turklāt pierādījumi, kuri iegūti no konkurences iestādes, īstenojot tiesības uz aizstāvību, nedrīkstētu kļūt par tirgošanās priekšmetu. Tādēļ iespējai izmantot pierādījumus, kuri iegūti, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem, būtu jāattiecas vienīgi uz fizisko vai juridisko personu, kura īstenoja savas tiesības uz aizstāvību, un tās tiesību pārņēmējiem, kā minēts iepriekšējā apsvērumā. Tomēr šis ierobežojums neliedz valsts tiesai izdot rīkojumu atklāt minētos pierādījumus saskaņā ar šīs direktīvas nosacījumiem.
- (24) Izvīrnot zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu vai konkurences iestādei sākot izmeklēšanu, ir risks, ka attiecīgie uzņēmumi varētu iznīcināt vai slēpt pierādījumus, kas būtu lietderīgi cietušajai personai, lai pamatotu zaudējumu atlīdzināšanas

prasījumu. Lai novērstu būtisku pierādījumu iznīcināšanu un nodrošinātu, ka tiek ievēroti tiesas rīkojumi atklāt informāciju, tiesām būtu jābūt iespējai noteikt sankcijas ar pietiekami preventīvu iedarbību. Attiecībā uz tiesvedības pusēm iespēja izdarīt nelabvēlīgus secinājumus tiesvedībā par zaudējumu atlīdzināšanu var būt īpaši iedarbīga un novērst tiesvedības ieilgšanu. Būtu jābūt iespējai noteikt sankcijas arī tad, ja netiek pildīts konfidencialas informācijas aizsardzības pienākums, un par atklātās informācijas ļaunprātīgu izmantošanu. Līdzīgā kārtā būtu jābūt iespējai noteikt sankcijas tad, ja informācija, kas iegūta, izmantojot piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem, īstenojot tiesības uz aizstāvību saistībā ar konkurences iestādes veikto izmeklēšanu, tiek ļaunprātīgi izmantota zaudējumu atlīdzināšanas prasībā.

- (25) Regulas (EK) Nr. 1/2003 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka tad, ja valstu tiesas atbilstoši Līguma 101. pantam vai 102. pantam lemj par [no]līgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas Komisijas lēmums, tās nevar pieņemt lēmumus, kuri ir pretrunā Komisijas pieņemtajam lēmumam. Lai palielinātu tiesisko noteiktību, novērstu minēto Līguma noteikumu nekonsekventu piemērošanu, palielinātu zaudējumu atlīdzības prasību rezultativitāti un procesuālo efektivitāti un veicinātu iekšējā tirgus darbību uzņēmumu un patērētāju labā, tāpat nedrīkstētu pastāvēt iespēja Līguma 101. vai 102. panta pārkāpuma konstatējumu ar galīgu valsts konkurences iestādes lēmumu vai pārsūdzības tiesas nolēmumu apstrīdēt zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par to pašu pārkāpumu neatkarīgi no tā, vai prasība tiek celta attiecīgās iestādes vai pārsūdzības tiesas dalībvalstī. Tas pats būtu attiecināms uz lēmumu, kurā konstatēts valsts konkurences tiesību pārkāpums, gadījumos, kad vienā un tajā pašā lietā paralēli piemēro valsts un Savienības konkurences tiesības. Šī iedarbība, kas ir valstu konkurences iestāžu lēmumiem un pārsūdzības tiesu nolēmumiem, ar kuriem konstatē konkurences noteikumu pārkāpumu, nebūtu attiecināma uz lēmuma vai nolēmuma rezolutīvo daļu un to pamatojošajiem apsvērumiem. Tas neskar valstu tiesu tiesības un pienākumus saskaņā ar Līguma 267. pantu.
- (26) Valstu noteikumi par noilguma termiņa skaitīšanas sākumu, ilgumu, apturēšanu vai pārtraukšanu nedrīkstētu būt tādi, kas nepamatoti kavē zaudējumu atlīdzināšanas prasību celšanu. Tas ir īpaši svarīgi attiecībā uz prasībām, kuras pamatojas uz konkurences iestādes vai pārsūdzības tiesas konstatējumu par pārkāpumu. Tādēļ cietušajām personām būtu jābūt iespējai celt zaudējumu atlīdzināšanas prasību pēc konkurences iestādes procedūras, kuras mērķis ir īstenot valsts un Savienības konkurences tiesības.
- (27) Ja vairāki uzņēmumi kopīgi pārkāpj konkurences noteikumus (kā tas ir kartēļa gadījumā), ir lietderīgi paredzēt, ka tie ir solidāri atbildīgi par visu pārkāpuma nodarīto kaitējumu. Starp uzņēmumiem, kuri kopīgi izdarījuši pārkāpumu, būtu jābūt tiesībām saņemt iemaksu, ja kāds no šiem uzņēmumiem ir samaksājis vairāk nekā savu daļu. Noteikt šo daļu kā konkrētā pārkāpēja relatīvās atbildības atspoguļojumu un noteikt tādas būtiskos kritērijus kā apgrozījums, tirgus daļa vai loma kartelī ir piemērojamo valsts tiesību aktu ziņā, vienlaikus ievērojot efektivitātes un līdzvērtīguma principus.
- (28) Uzņēmumiem, kuri sadarbojas ar konkurences iestādēm iecietības programmas ietvaros, ir būtiska loma slepenu karteļu izdarītu pārkāpumu atklāšanā un šo pārkāpumu izbeigšanā, tādējādi bieži mazinot kaitējumu, kāds tiktu nodarīts, ja pārkāpums turpinātos. Tādēļ uzņēmumiem, kuriem konkurences iestāde iecietības programmas ietvaros ir piešķirusi atbrīvojumu no naudas soda, ir lietderīgi paredzēt aizsardzību pret nesamērīgu risku saistībā ar zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem, paturot prātā, ka konkurences iestādes lēmums, ar ko konstatē pārkāpumu, attiecībā uz atbrīvojuma saņēmēju var kļūt galīgs, pirms tas kļūst galīgs citiem uzņēmumiem,

kuriem nav piešķirts atbrīvojums. Tādēļ ir lietderīgi atbrīvojuma saņēmēju principā atbrīvot no solidāras atbildības par visu nodarīto kaitējumu un paredzēt, ka tā iemaksas daļa nepārsniedz apmēru, kādā tas nodarījis kaitējumu saviem tiešajiem vai netiešajiem pircējiem vai, ja runa ir par iepirkuma karteli, tā tiešajiem vai netiešajiem piegādātājiem. Ja kartelis ir nodarījis kaitējumu citām personām, nevis pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu klientiem/piegādātājiem, atbrīvojuma saņēmēja iemaksas daļa nedrīkstētu pārsniegt tā relatīvo atbildību par karteļa nodarīto kaitējumu. Šī daļa būtu nosakāma saskaņā ar tiem pašiem noteikumiem, kurus izmanto, lai noteiktu iemaksu starp uzņēmumiem, kuri izdarījuši pārkāpumu (27. apsvērums). Attiecībā uz cietušajām personām, kas nav atbrīvojuma saņēmēja tiešie vai netiešie pircēji vai piegādātāji, atbrīvojuma saņēmējam būtu jābūt pilnā mērā atbildīgam vienīgi tad, ja minētās personas nevar saņemt pilnu atlīdzību no pārējiem pārkāpumu izdarījušajiem uzņēmumiem.

- (29) Patērētāji un uzņēmumi, kuriem nodarīts kaitējums valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā, ir tiesīgi saņemt atlīdzību par faktiskajiem zaudējumiem un negūto peļņu. Faktiskos zaudējumus var radīt starpība starp faktiski samaksāto cenu un cenu, kāda būtu jāmaksā, ja pārkāpums nebūtu izdarīts. Ja cietusī persona ir samazinājusi savus faktiskos zaudējumus, tos pilnībā vai daļēji attiecinot uz saviem pircējiem, šādi attiecinātie zaudējumi vairs nav uzskatāmi par tādu kaitējumu, par kuru šai personai pienāktos atlīdzība. Tādēļ principā ir lietderīgi ļaut, lai pārkāpumu izdarījušais uzņēmums savā aizstāvībā pret zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu varētu atsaukties uz faktisko zaudējumu attiecināšanu. Ir lietderīgi paredzēt, ka tad, ja pārkāpumu izdarījušais uzņēmums izmanto attiecināšanu kā argumentu savai aizstāvībai, tam ir jāpierāda pārmaksas attiecināšana un tās apmērs.
- (30) Tomēr situācijā, kad pārmaksa attiecināta uz personām, kuras juridiski nevar pieprasīt atlīdzību, nebūtu pieļaujams, ka pārkāpumu izdarījušais uzņēmums izmanto attiecināšanu aizstāvībai, jo tādējādi tas tiktu atbrīvots no atbildības par nodarīto kaitējumu. Tādēļ, ja konkrētajā lietā attiecināšana ir izmantota aizstāvībai, tiesai, kurā celta prasība, būt jānovērtē, vai personas, uz kurām pārmaksa iespējami attiecināta, ir juridiski spējīgas pieprasīt atlīdzību. Kaut arī netiešajiem pircējiem ir tiesības pieprasīt atlīdzību, valsts noteikumi par cēloņsakarību (tostarp noteikumi par paredzamību un attālinātību), kurus piemēro atbilstoši Savienības tiesību principiem, var nozīmēt, ka konkrētajā lietā atsevišķas personas (piemēram, tādā piegādes ķēdes posmā, kas ir attālināts no pārkāpuma) nav juridiski spējīgas pieprasīt atlīdzību. Tikai tad, kad tiesa konstatējusi, ka persona, uz kuru iespējami attiecināta pārmaksa, juridiski spēj pieprasīt atlīdzību, tā novērtē, vai attiecināšanas izmantošana aizstāvībai ir pamatota.
- (31) Patērētājiem vai uzņēmumiem, uz kuriem attiecināti faktiskie zaudējumi, ir nodarīts kaitējums, kuru izraisījis valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkāpums. Lai gan pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam būtu jāatlīdzina šāds kaitējums, patērētāji vai uzņēmumi, kuri paši nav neko iegādājušies no pārkāpumu izdarījušā uzņēmuma, var saskarties ar lielām grūtībām, cenšoties pierādīt šā kaitējuma apmēru. Tādēļ ir lietderīgi paredzēt, ka tad, ja zaudējumu atlīdzināšanas prasījuma pastāvēšana vai atlīdzības summa ir atkarīga no tā, vai un kādā mērā pārmaksa, kuru samaksājis pārkāpumu izdarījušā uzņēmuma tiešais pircējs, ir attiecināta uz netiešo pircēju, uzskata, ka netiešais pircējs ir pierādījis tiešā pircēja samaksātās pārmaksas attiecināšanu uz šo netiešo pircēju, ja tas var *prima facie* parādīt, ka šāda attiecināšana ir notikusi. Turklāt ir lietderīgi noteikt, kādos apstākļos uzskatāms, ka netiešais pircējs ir sniedzis šādus *prima facie* pierādījumus. Nosakot pārmaksas apmēru, valsts tiesai tai izskatāmajā strīdā būtu jābūt pilnvarotai aplēst, kāda daļa no pārmaksas ir attiecināta

uz netiešo pircēju līmeni. Pārkaļpumu izdarījušajam uzņēmumam būtu jāļauj pierādīt, ka faktiskie zaudējumi netika attiecināti vai netika attiecināti pilnā apmērā.

- (32) Konkurences tiesību pārkaļpumi bieži skar preču vai pakalpojumu pārdošanas nosacījumus un cenu un rada pārkaļpsu un citu veidu kaitējumu pārkaļpsu izdarījušo uzņēmumu klientiem. Pārkaļpsu var arī skart piegādes pārkaļpsu izdarījušajam uzņēmumu uzņēmumam (piemēram, ja kartelis ir pircējs). Attiecīgi būtu piemērojama šī direktīva un jo īpaši noteikumi par pārkaļpsas attiecināšanu.
- (33) Zaudējumu atlīdzināšanas prasības var celt gan cietušās personas, kas iegādājušās preces vai pakalpojumus no pārkaļpsu izdarījušā uzņēmuma, gan pircēji, kas atrodas tālāk piegādes ķēdē. Lai veicinātu šādu saistītu tiesvedību rezultātā pasludināto spriedumu konsekvenci un tādējādi novērstu, ka kaitējums, ko radījis valsts vai Savienības konkurences tiesību pārkaļpsu, netiek pilnībā atlīdzināts vai ka pārkaļpsu izdarījušajam uzņēmumam tiek prasīts atlīdzināt kaitējumu, kurš faktiski nav nodarīts, valstu tiesām, ciktāl tas ir atļauts saskaņā ar Savienības un valstu tiesībām, būtu pienācīgi jāņem vērā saistītās prasības un tajās pasludinātie spriedumi, īpaši tad, ja tajos konstatēts, ka attiecināšana ir pierādīta. Tas nedrīkstētu skart pamattiesības uz aizstāvību un efektīvu tiesisko aizsardzību un tiesības uz taisnīgu tiesu personām, kuras nav puses šajos tiesas procesos. Visas šādas prasības, kuras tiek izskatītas dažādu dalībvalstu tiesās, var uzskatīt par saistītām Regulas (ES) Nr. 1215/2012 30. panta nozīmē. Saskaņā ar minēto pantu visas dalībvalstu tiesas, izņemot tiesu, kurā pirmajā celta prasība, var apturēt tiesvedību vai noteiktos apstākļos – atteikties no jurisdikcijas.
- (34) Lai varētu saņemt zaudējumu atlīdzību, cietušajai personai, kura ir pierādījusi tai nodarītu kaitējumu konkurences tiesību pārkaļpsa rezultātā, vēl ir jāpierāda kaitējuma apmērs. Konkurences pārkaļpsa radīta kaitējuma apmēra noteikšana ir process, kurā ir nepieciešams daudz faktu un var nākties izmantot sarežģītus ekonomikas modeļus. Tas bieži ir ļoti dārgs process un cietušajām personām ir saistīts ar grūtībām iegūt prasījumu pamatošanai nepieciešamos datus. Tādējādi konkurences pārkaļpsa radīta kaitējuma apmēra noteikšana var būt nozīmīgs šķērslis, kas liedz cietušajām personām saņemt zaudējumu atlīdzību par nodarīto kaitējumu.
- (35) Lai novērstu informācijas asimetriju un dažas no problēmām, kas ir saistītas ar konkurences pārkaļpsa radītā kaitējuma apmēra noteikšanu, un lai nodrošinātu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu efektivitāti, ir lietderīgi kartēļa izdarītu pārkaļpsu gadījumos pieņemt, ka pārkaļpsu ir radījis kaitējumu, jo īpaši ietekmējot cenu. Atkarībā no lietas faktiem tas nozīmē, ka kartēļa dēļ cenas ir paaugstinājušās vai ka ir kavēta cenu pazemināšanās, kas būtu bijusi vērojama, ja nebūtu izdarīts pārkaļpsu. Pārkaļpsu izdarījušajam uzņēmumam būtu jādod iespēja atspēkot šo pieņēmumu. Ir lietderīgi šo atspēkojamo pieņēmumu attiecināt vienīgi uz kartēļiem, ņemot vērā, ka kartēļu slepenais raksturs palielina minēto informācijas asimetriju un apgrūtina cietušās personas iespējas iegūt kaitējuma pierādīšanai nepieciešamos pierādījumus.
- (36) Tā kā nav Savienības līmeņa noteikumu par konkurences tiesību pārkaļpsa radītā kaitējuma apmēra noteikšanu, katras dalībvalsts tiesību sistēmas un valsts tiesu ziņā ir noteikt, kādas prasības cietušajai personai jāizpilda, lai pierādītu tai nodarīta kaitējuma apmēru, cik precīzi jāpierāda šis apmērs, kādas metodes var izmantot, lai noteiktu attiecīgo summu, un kādas ir sekas, ja persona nespēj pilnībā izpildīt noteiktās prasības. Tomēr šis valsts līmeņa prasības nedrīkstētu būt mazāk labvēlīgas nekā prasības, kas piemērojamas līdzīgām valstī celtām prasībām (līdzvērtīguma princips),

un to dēļ nedrīkstētu būt praktiski neiespējami vai pārmērīgi sarežģīti īstenot Savienības tiesības uz zaudējumu atlīdzību (efektivitātes princips). Saistībā ar šo būtu jāņem vērā iespējamā informācijas asimetrija starp personām un tas, ka kaitējuma apmēra noteikšanas nolūkā ir jāvērtē, kā attiecīgais tirgus būtu attīstījies, ja nebūtu izdarīts pārkāpums. Veikt šo novērtējumu nozīmē veikt salīdzinājumu ar situāciju, kas pēc definīcijas ir hipotētiska, tāpēc tas nekad nevar būt pilnīgi precīzs. Tādēļ ir lietderīgi pilnvarot valsts tiesas izteikt konkurences tiesību pārkāpuma radītā kaitējuma apmēru aplēses veidā.

- (37) Būtu jāveicina, lai cietušās personas un pārkāpumu izdarījušie uzņēmumi vienotos par atlīdzību par konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā nodarītu kaitējumu, izmantojot strīdu izšķiršanas mehānismus vienošanās ceļā, piemēram, ārpustiesas izlīgumu, šķīrējtiesu un mediāciju. Ja iespējams, šai strīdu izšķiršanai vienošanās ceļā būtu jāaptver pēc iespējas vairāk cietušo personu un pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu. Tādēļ šīs direktīvas noteikumi par strīdu izšķiršanu vienošanās ceļā tiecas veicināt šādu mehānismu izmantošanu un palielināt to efektivitāti.
- (38) Noilguma termiņi prasības celšanai par zaudējumu atlīdzināšanu var būt tādi, ka cietušajām personām un pārkāpumu izdarījušajiem uzņēmumiem nav pietiekami daudz laika, lai vienotos par maksājamo atlīdzību. Lai abām pusēm patiesi būtu iespēja panākt strīda risinājumu vienošanās ceļā pirms prasības celšanas valsts tiesā, noilguma termiņš jāaptur, kamēr notiek strīda izšķiršana vienošanās ceļā.
- (39) Turklāt, ja puses nolemj izšķirt strīdu vienošanās ceļā pēc tam, kad valsts tiesā ir celta zaudējumu atlīdzināšanas prasība par to pašu prasījumu, šī tiesa var apturēt tiesvedību, kamēr notiek šā strīda izšķiršana vienošanās ceļā. Apsverot to, vai apturēt tiesvedību, valsts tiesai būtu jāņem vērā intereses nodrošināt ātru procedūru.
- (40) Lai veicinātu izlīgumu vienošanās ceļā, pārkāpumu izdarījušais uzņēmums, kurš atlīdzina zaudējumus, risinot strīdu vienošanās ceļā, nedrīkstētu nonākt sliktākā stāvoklī salīdzinājumā ar līdzvainīgajiem uzņēmumiem nekā tad, ja izlīgums nebūtu panākts. Tā var notikt, ja izlīgumā iesaistītais pārkāpējs pat pēc šā izlīguma panākšanas joprojām būtu pilnā mērā solidāri atbildīgs par pārkāpuma rezultātā nodarīto kaitējumu. Tādēļ izlīgumā iesaistītajam pārkāpējam principā nevajadzētu veikt iemaksu līdz ar izlīgumā neiesaistītajiem līdzvainīgajiem pārkāpējiem, kad tie atlīdzina zaudējumus cietušajai personai, ar kuru pirmais pārkāpējs iepriekš panācis izlīgumu. Šis noteikums par iemaksas neveikšanu vienlaikus nozīmē, ka cietušās personas prasījums tiek samazināts par izlīgumā iesaistītā pārkāpēja daļu nodarītajā kaitējumā. Šī daļa būtu nosakāma saskaņā ar tiem pašiem noteikumiem, kurus izmanto, lai noteiktu iemaksu starp uzņēmumiem, kuri izdarījuši pārkāpumu (27. apsvēruma). Ja prasījumu nesamazinātu, izlīgums nepamatoti ietekmētu pārkāpējus, kuri šajā izlīguma nepiedalījās. Izlīgumā iesaistītajam pārkāpējam tomēr būtu jāmaksā zaudējumu atlīdzība, ja tā ir vienīgā iespēja, kā cietušajai personai saņemt pilnu atlīdzību.
- (41) Prasot izlīgumā iesaistītajiem līdzvainīgajiem pārkāpējiem veikt iemaksu tādu zaudējumu atlīdzināšanā, kurus vēlāk sedz izlīgumā neiesaistītie līdzvainīgie pārkāpēji, valsts tiesai būtu jāņem vērā zaudējumi, kuri jau atlīdzināti saskaņā ar izlīgumu vienošanās ceļā, paturot prātā, ka ne visi līdzvainīgie pārkāpēji noteikti ir vienādā mērā iesaistīti pārkāpumā, ņemot vērā tā pilno materiālo, intertemporālo un ģeogrāfisko tvērumu.
- (42) Šajā direktīvā ir ievērotas Eiropas Savienības Pamattiesību hartā atzītās pamattiesības un principi.

- (43) Tā kā, ņemot vērā valsts līmeņa politikas risinājumu un tiesību noteikumu daudzveidību attiecībā uz Savienības līmeņa tiesībām uz atlīdzību zaudējumu atlīdzināšanas prasībās par Savienības konkurences noteikumu pārkāpumiem, nebūtu iespējams nodrošināt Līguma 101. un 102. panta pilnvērtīgu īstenošanu un iekšējā tirgus pienācīgu darbību uzņēmumu un patērētāju labā, šos mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, tāpēc, ņemot vērā prasību par Līguma 101. un 102. panta efektīvu un konsekventu piemērošanu, tos var labāk sasniegt Savienības līmenī. Tādēļ Eiropas Parlaments un Padome pieņem šo direktīvu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā direktīva paredzēti vienīgi tie pasākumi, kas ir vajadzīgi minēto mērķu sasniegšanai.
- (44) Saskaņā ar dalībvalstu un Komisijas 2011. gada 28. septembra kopīgo politisko deklarāciju par skaidrojošiem dokumentiem⁵⁵ dalībvalstis ir apņēmušās, paziņojot savus transponēšanas pasākumus, pamatotos gadījumos pievienot vienu vai vairākus dokumentus, kuros paskaidrota saikne starp direktīvas sastāvdaļām un atbilstīgajām daļām valsts pieņemtos transponēšanas instrumentos. Attiecībā uz šo direktīvu likumdevējs uzskata, ka šādu dokumentu nosūtīšana ir pamatota,

IR PIEŅĒMUŠI ŠO DIREKTĪVU.

I NODAĻA

DARBĪBAS JOMA UN DEFINĪCIJAS

1. pants

Direktīvas darbības joma

1. Šajā direktīvā ir paredzēti atsevišķi noteikumi, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka ikviena persona, kurai ir nodarīts kaitējums Līguma 101. vai 102. panta vai valsts konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā, var efektīvi īstenot tiesības uz pilnu atlīdzību par šo kaitējumu. Tajā ir paredzēti arī noteikumi, ar kuriem veicina godīgu konkurenci iekšējā tirgū un likvidē šķēršļus iekšējā tirgus pienācīgai darbībai, visā Savienībā nodrošinot līdzvērtīgu aizsardzību ikvienai personai, kurai nodarīts šāds kaitējums.
2. Šajā direktīvā ir paredzēti arī noteikumi, lai nodrošinātu koordināciju starp konkurences noteikumu īstenošanu, ko veic konkurences iestādes, un šo noteikumu īstenošanu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, kas celtas valstu tiesās.

2. pants

Tiesības uz pilnu atlīdzību

1. Ikvienai personai, kurai nodarīts kaitējums Savienības vai valstu konkurences tiesību pārkāpuma rezultātā, ir jābūt iespējai pieprasīt pilnu atlīdzību par šo kaitējumu.

⁵⁵ OV C 369, 17.12.2011., 14. lpp.

2. Pilna atlīdzība nozīmē, ka ikvienai personai, kurai nodarīts kaitējums, tiek nodrošināts tāds stāvoklis, kādā tā būtu bijusi, ja pārkāpums nebūtu izdarīts. Tādēļ tā ietver atlīdzību par faktiskajiem zaudējumiem un negūto peļņu un procentu maksājumus par laiku no dienas, kad kaitējums radies, līdz dienai, kad faktiski saņemta atlīdzība par šo kaitējumu.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušās personas var efektīvi īstenot savas tiesības pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu.

3. pants

Efektivitātes un līdzvērtīguma principi

Dalībvalstis nodrošina, ka visi valsts noteikumi un procedūras attiecībā uz zaudējumu atlīdzināšanas prasībām ir izstrādāti un tiek piemēroti tā, lai nodrošinātu, ka ikviena cietusī persona var efektīvi īstenot Savienības līmeņa tiesības uz pilnu atlīdzību par konkurences tiesību pārkāpuma radītu kaitējumu. Valstu noteikumi un procedūras attiecībā uz prasībām atlīdzināt zaudējumus, ko radījuši Līguma 101. vai 102. panta pārkāpumi, nedrīkst būt cietušajām personām mazāk labvēlīgi nekā noteikumi un procedūras, kuri reglamentē līdzīgas valsts līmeņa prasības.

4. pants

Definīcijas

Šajā direktīvā piemēro šādas definīcijas:

1. “konkurences tiesību pārkāpums” ir Līguma 101. vai 102. panta vai valsts konkurences tiesību 2. punkta nozīmē pārkāpums;
2. “valsts konkurences tiesības” ir valstu tiesību aktu noteikumi, kuru galvenais mērķis ir tāds pats kā Līguma 101. un 102. pantam un kurus piemēro vienā un tajā pašā lietā paralēli Savienības konkurences tiesībām saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 3. panta 1. punktu;
3. “zaudējumu atlīdzināšanas prasība” ir prasība saskaņā ar valsts tiesībām, ar kuru cietusī persona valsts tiesā izvirza zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu; tā var būt arī prasība, ar kuru zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu valsts tiesā izvirza persona, kura rīkojas vienas vai vairāku cietušo personu vārdā, ja valsts tiesībās ir paredzēta šāda iespēja;
4. “zaudējumu atlīdzināšanas prasījums” ir prasījums saņemt atlīdzību par kaitējumu, ko radījis konkurences tiesību pārkāpums;
5. “cietusī persona” ir ikviena persona, kurai ir zaudējumu atlīdzināšanas prasījums;
6. “valsts konkurences iestāde” ir iestāde, kuru dalībvalsts saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1/2003 35. pantu norīkojusi kā atbildīgo par Līguma 101. un 102. panta piemērošanu;
7. “konkurences iestāde” ir Komisija vai valsts konkurences iestāde;
8. “valsts tiesa” jeb “tiesa” ir ikviena dalībvalsts tiesa Līguma 267. panta nozīmē;

9. “pārsūdzības tiesa” ir valsts tiesa, kas ir pilnvarota pārskatīt valsts konkurences iestādes lēmumus un šajā kontekstā var būt pilnvarota arī konstatēt Līguma 101. vai 102. panta pārkāpumus;
10. “nolēmums par pārkāpumu” ir konkurences iestādes lēmums vai pārsūdzības tiesas nolēmums, ar kuru konstatēts konkurences tiesību pārkāpums;
11. “galīgs” nolēmums par pārkāpumu ir tāds konkurences iestādes lēmums vai pārsūdzības tiesas nolēmums par pārkāpumu, kas vairs nav pārsūdzams;
12. “kartelis” ir nolīgums un/vai saskaņota darbība starp diviem vai vairākiem konkurentiem ar mērķi saskaņot savas pret konkurenci vērstās darbības tirgū un/vai ietekmēt attiecīgos konkurences parametrus, īstenojot tādu praksi kā iepirkuma vai pārdošanas cenu vai citu tirdzniecības nosacījumu noteikšana vai koordinēšana, ražošanas vai pārdošanas kvotu sadale, tirgu un klientu sadale, tostarp veicot mahinācijas ar cenu piedāvājumu, importa vai eksporta ierobežošana un/vai pret konkurenci vērstas darbības attiecībā uz citiem konkurentiem;
13. “ieciētības programma” ir programma, saskaņā ar kuru slepena karteļa dalībnieks neatkarīgi no citiem kartelī iesaistītajiem uzņēmumiem sadarbojas ar konkurences iestādi tās izmeklēšanā, brīvprātīgi sniedzot sev zināmo informāciju par karteli un savu lomu tajā, pretī saņemot atbrīvojumu no kartelim piemērojamā naudas soda vai šā naudas soda samazinājumu;
14. “korporatīvā liecība ieciētības programmas ietvaros” ir uzņēmuma vai tā vārdā brīvprātīgi sniegta mutiska vai rakstiska informācija konkurences iestādei, kurā apraksta uzņēmuma rīcībā esošo informāciju par slepeno karteli un šā uzņēmuma lomu tajā un kura speciāli sagatavota iesniegšanai attiecīgajā iestādē, lai saņemtu atbrīvojumu no naudas soda vai naudas soda samazinājumu saskaņā ar ieciētības programmu saistībā ar Līguma 101. panta vai atbilstīgo valsts tiesību noteikumu piemērošanu; šis jēdziens neattiecas uz dokumentiem vai informāciju, kas pastāv neatkarīgi no konkurences iestādes procedūras (“iepriekšpastāvējusi informācija”);
15. “izlīguma iesniegums” ir uzņēmuma vai tā vārdā brīvprātīgi sniegta informācija konkurences iestādei, kurā uzņēmums atzīst savu dalību Līguma 101. panta vai atbilstīgo valsts tiesību noteikumu pārkāpumā un savu atbildību par šo pārkāpumu un kura speciāli sagatavota kā oficiāls iestādei adresēts pieprasījums piemērot paātrināto procedūru;
16. “pārmaksa” ir pozitīvā starpība starp faktiski samaksāto cenu un cenu, kāda pastāvētu, ja konkurences tiesību pārkāpuma nebūtu bijis;
17. “izlīgums vienošanās ceļā” ir vienošanās, saskaņā ar kuru zaudējumi tiek atlīdzināti, pamatojoties uz strīda izšķiršanu vienošanās ceļā.

II NODAĻA

PIERĀDĪJUMU ATKLĀŠANA

5. pants

Pierādījumu atklāšana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja prasītājs ir iesniedzis reāli pieejamus faktus un pierādījumus, kas sniedz ticamu pamatu aizdomām, ka šim prasītājam vai tiem, kurus tas pārstāv, ir nodarīts kaitējums atbildētāja izdarīta konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, valstu tiesas var izdot rīkojumu atbildētājam vai trešai personai atklāt pierādījumus neatkarīgi no tā, vai šie pierādījumi ir iekļauti arī konkurences iestādes lietas materiālos, ievērojot šajā nodaļā paredzētos nosacījumus. Dalībvalstis nodrošina, ka tiesas var izdot rīkojumu arī prasītājam vai trešai personai atklāt pierādījumus pēc atbildētāja pieprasījuma.
Šis noteikums neskar Padomes Regulā (EK) Nr. 1206/2001 noteiktās valstu tiesu tiesības un pienākumus.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesas izdod rīkojumu atklāt pierādījumus, kā noteikts 1. punktā, ja puse, kura pieprasa atklāt pierādījumus:
 - (a) ir parādījusi, ka otras puses vai trešās personas rīcībā esošie pierādījumi ir būtiski, lai pamatotu attiecīgi tās prasījumu vai aizstāvību; un
 - (b) ir norādījusi vai nu konkrētus attiecīgos pierādījumus, vai pierādījumu kategorijas, kas definētas tik precīzi un šauri cik iespējams, pamatojoties uz reāli pieejamiem faktiem.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesas pierādījumu atklāšanu veic samērīgā apmērā. Lai noteiktu, vai puses pieprasījums atklāt pierādījumus ir samērīgs, valstu tiesas apsver visu attiecīgo pušu un trešo personu likumīgās intereses. Tās jo īpaši apsver:
 - (a) varbūtību, ka iespējamais konkurences tiesību pārkāpums ir reāli noticis;
 - (b) pierādījumu atklāšanas apjomu un izmaksas, īpaši attiecīgajām trešām personām;
 - (c) to, vai atklājami pierādījumi ietver konfidenciālu informāciju, īpaši par trešām personām, un kārtību šādas konfidenciālas informācijas aizsardzībai; un
 - (d) gadījumos, kad pārkāpumu izmeklē vai ir izmeklējusi konkurences iestāde, – vai pieprasījums ir konkrēti formulēts attiecībā uz dokumentu raksturu, priekšmetu vai saturu, nevis vispārīgi formulēts, pieprasot dokumentus, kuri iesniegti konkurences iestādei vai tiek turēti konkurences iestādes lietas materiālos.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesu rīcībā ir efektīvi pasākumi konfidenciālas informācijas maksimālai aizsardzībai pret neatbilstīgu izmantošanu, vienlaikus nodrošinot, ka zaudējumu atlīdzināšanas prasībā ir pieejami būtiskie pierādījumi, kas satur šādu informāciju.
5. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai varētu tikt pilnībā īstenotas visas likumīgās privilēģijas un citas tiesības attiecībā uz pierādījumu neatklāšanu.

6. Dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja to tiesām ir pilnvaras izdot rīkojumu atklāt pierādījumus, neuzklausot personu, kurai prasa atklāt pierādījumus, sodu par šāda rīkojuma neievērošanu nevar piemērot, līdz tiesa nav uzklusījusi šā rīkojuma adresātu.
7. Pierādījumi ietver visus pierādījumu veidus, kādi ir pieļaujami valsts tiesā, kurā celta prasība, jo īpaši dokumentus un visus citus priekšmetus, kas satur informāciju neatkarīgi no attiecīgā datu nesēja veida.
8. Neskarot 4. punktā noteikto pienākumu un 6. pantā noteiktos ierobežojumus, šis pants dalībvalstīm neliedz saglabāt vai ieviest noteikumus, kas paredz pierādījumu plašāku atklāšanu.

6. pants

Konkurences iestādes lietas materiālos esošu pierādījumu atklāšanas ierobežojumi

1. Dalībvalstis nodrošina, ka zaudējumu atlīdzināšanas prasību nolūkiem valstu tiesas nevienā brīdī nevar izdot rīkojumu pusei vai trešai personai atklāt šādu kategoriju pierādījumus:
 - (a) korporatīvās liecības iecietības programmas ietvaros; un
 - (b) izlīguma iesniegumus.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka zaudējumu atlīdzināšanas prasību nolūkiem valstu tiesas var izdot rīkojumu atklāt turpmāk minēto kategoriju pierādījumus tikai pēc tam, kad konkurences iestāde ir slēgusi savu procedūru vai pieņēmusi Regulas (EK) Nr. 1/2003 5. pantā vai III nodaļā minēto lēmumu:
 - (a) informāciju, kuru kāda fiziskā vai juridiskā persona sagatavojusi speciāli konkurences iestādes procedūras nolūkā;
 - (b) informāciju, kuru konkurences iestāde sagatavojusi procedūras ietvaros.
3. Attiecībā uz konkurences iestādes lietas materiālos esošajiem pierādījumiem, kuri neietilpst nevienā no šā panta 1. un 2. punktā minētajām kategorijām, pierādījumu atklāšanas rīkojumu zaudējumu atlīdzināšanas prasības ietvaros var iesniegt jebkurā laikā.

7. pants

Ierobežojumi tādu pierādījumu izmantošanai, kuri iegūti, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem

1. Dalībvalstis nodrošina, ka zaudējumu atlīdzināšanas prasībās nav pieļaujami pierādījumi, kuri ietilpst kādā no 6. panta 1. punktā minētajām kategorijām un kurus fiziska vai juridiska persona ieguvusi, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem, īstenojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 27. pantā vai atbilstīgos valsts tiesību noteikumos paredzētās tiesības uz aizstāvību.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka pierādījumi, kuri ietilpst kādā no 6. panta 2. punktā minētajām kategorijām un kurus fiziska vai juridiska persona ieguvusi, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem, īstenojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 27. pantā vai atbilstīgos valsts tiesību noteikumos paredzētās tiesības uz aizstāvību, zaudējumu atlīdzināšanas prasībās nav pieļaujami, kamēr konkurences

iestāde nav slēgusi savu procedūru vai pieņēmusi Regulas (EK) Nr. 1/2003 5. pantā vai III nodaļā minēto lēmumu.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka pierādījumus, kurus fiziska vai juridiska persona ieguvusi, izmantojot vienīgi piekļuvi konkurences iestādes lietas materiāliem, īstenojot Regulas (EK) Nr. 1/2003 27. pantā vai atbilstīgos valsts tiesību noteikumus paredzētās tiesības uz aizstāvību, un kuri nav nepieļaujami saskaņā ar šā panta 1. vai 2. punktu, zaudējumu atlīdzināšanas prasībā var izmantot tikai šī persona vai fiziskā vai juridiskā persona, kura ir tās tiesību pārņēmēja, tostarp persona, kura pārņēmusi tās prasījumu.

8. pants

Sankcijas

1. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesas var piemērot sankcijas pusēm, trešām personām un to juridiskajiem pārstāvjiem, ja tie:
 - (a) neizpilda vai atsakās izpildīt tiesas izdotu pierādījumu atklāšanas rīkojumu;
 - (b) iznīcina būtiskus pierādījumus, ja iznīcināšanas brīdī:
 - i) puse, kura veikusi iznīcināšanu, bija vai iepriekš ir bijusi puse konkurences iestādes procedūrā saistībā ar rīcību, kas ir zaudējumu atlīdzināšanas prasības pamatā; vai
 - ii) puse, kura veikusi iznīcināšanu, zināja vai, saprātīgi pieņemot, tai vajadzēja zināt, ka valsts tiesā ir celta zaudējumu atlīdzināšanas prasība un attiecīgie pierādījumi ir būtiski, lai pamatotu zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu vai aizstāvību pret šo prasījumu; vai
 - iii) puse, kura veikusi iznīcināšanu, zināja, ka attiecīgie pierādījumi ir būtiski izskatīšanā esošās vai iespējamās zaudējumu atlīdzināšanas prasībās, kuras cēlusi šī puse vai kuras celtas pret to;
 - (c) neizpilda vai atsakās izpildīt pienākumus, kas uzlikti ar tiesas izdotu rīkojumu par konfidencialas informācijas aizsardzību; vai
 - (d) ļaunprātīgi izmanto šajā nodaļā paredzētās tiesības saistībā ar pierādījumu atklāšanu un attiecīgi iegūtos pierādījumus un informāciju.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka sankcijas, ko var noteikt valstu tiesas, ir efektīvas, samērīgas un preventīvas. Ciktāl tas attiecas uz puses rīcību zaudējumu atlīdzināšanas tiesvedībā, sankcijas, ko valstu tiesas var izmantot, ietver iespēju izdarīt tādus nelabvēlīgus secinājumus kā pieņemt, ka attiecīgais jautājums ir pierādīts, vai pilnībā vai daļēji noraidīt prasījumus un aizstāvību, un iespēju piespriest atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

III NODAĻA

VALSTU NOLĒMUMU SPĒKS, NOILGUMS UN SOLIDĀRA ATBILDĪBA

9. pants

Valstu nolēmumu spēks

Dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja valstu tiesas zaudējumu atlīdzināšanas prasībās atbilstoši Līguma 101. vai 102. pantam vai valstu konkurences tiesībām lemj par nolīgumiem, lēmumiem vai darbībām, uz kurām jau attiecas galīgs valsts konkurences iestādes lēmumus vai pārsūdzības tiesas nolēmums par pārkāpumu, šīs tiesas nevar pieņemt nolēmumus, kuri ir pretrunā šādam pārkāpuma konstatējumam. Šis pienākums neskar Līguma 267. pantā noteiktās tiesības un pienākumus.

10. pants

Noilgums

1. Dalībvalstis saskaņā ar šo pantu paredz noteikumus, kas piemērojami noilgumam zaudējumu atlīdzināšanas prasību celšanai. Minētajos noteikumos paredz, kad sāk skaitīt noilguma termiņu, kāds ir šis termiņš un kādos apstākļos noilguma termiņu var pārtraukt vai apturēt.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņu nesāk skaitīt, pirms cietusī persona zina vai, saprātīgi pieņemot, būtu varējusi zināt:
 - i) par rīcību, kas ir pārkāpuma priekšmets;
 - ii) to, ka šāda rīcība kvalificējama kā Savienības vai konkurences tiesību pārkāpums;
 - iii) to, ka pārkāpuma rezultātā tai ir nodarīts kaitējums; un
 - iv) kaitējumu izraisījušā pārkāpēja identitāti.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņu nesāk skaitīt pirms dienas, kurā izbeigts turpināts vai atkārtots pārkāpums.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka noilgums zaudējumu atlīdzināšanas prasību celšanai ir vismaz pieci gadi.
5. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņa skaitīšanu aptur, ja konkurences iestāde attiecībā uz pārkāpumu, uz kuru attiecas zaudējumu atlīdzināšanas prasība, veic izmeklēšanu vai procesuālu darbību. Apturējums beidzas agrākais vienu gadu pēc tam, kad nolēmums par pārkāpumu ir kļuvis galīgs vai procedūra izbeigta citā veidā.

11. pants

Solidāra atbildība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka uzņēmumi, kuri, rīkojoties kopīgi, ir pārkāpuši konkurences tiesības, ir solidāri atbildīgi par pārkāpuma rezultātā nodarītajiem

zaudējumiem: katram pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam ir pienākums atlīdzināt kaitējumu pilnā apmērā, un cietusī persona var pieprasīt pilnu atlīdzību no jebkura no šiem uzņēmumiem, līdz tā ir saņēmusi pilnu atlīdzību.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka uzņēmums, kuram konkurences iestāde iecietības programmas ietvaros ir piešķirusi atbrīvojumu no naudas soda, ir atbildīgs pret cietušajām personām, kas nav tā tiešie vai netiešie pircēji vai piegādātāji, vienīgi tad, ja šīs cietušās personas pierāda, ka tās nevar saņemt pilnu atlīdzību no pārējiem uzņēmumiem, kuri piedalījās tajā pašā konkurences tiesību pārkāpumā.
3. Dalībvalstis nodrošina, ka pārkāpumu izdarījušais uzņēmums var saņemt iemaksu no jebkura cita pārkāpumu izdarījušā uzņēmuma, šīs iemaksas summu nosakot atbilstoši to relatīvajai atbildībai par pārkāpuma radīto kaitējumu. Uzņēmumam, kuram konkurences iestāde iecietības programmas ietvaros ir piešķirusi atbrīvojumu no naudas soda, iemaksas summa nepārsniedz apmēru, kādā tas nodarījis kaitējumu saviem tiešajiem vai netiešajiem pircējiem vai piegādātājiem.
4. Dalībvalstis nodrošina, ka tad, ja pārkāpums ir radījis kaitējumu citām cietušajām personām, nevis pārkāpumu izdarījušo uzņēmumu tiešajiem vai netiešajiem pircējiem vai piegādātājiem, atbrīvojuma saņēmēja iemaksas summu nosaka atbilstoši tā relatīvajai atbildībai par attiecīgo kaitējumu.

IV NODAĻA

PĀRMAKSAS ATTIECINĀŠANA

12. pants

Attiecināšanas izmantošana aizstāvībai

1. Dalībvalstis nodrošina, ka atbildētājs zaudējumu atlīdzināšanas prasībā savai aizstāvībai pret zaudējumu atlīdzināšanas prasījumu var atsaukties uz to, ka prasītājs visu pārkāpuma rezultātā radušos pārmaksu vai tās daļu ir attiecinājis uz citām personām. Pienākums pierādīt, ka pārmaxa ir tikusi attiecināta, ir atbildētājam.
2. Atbildētājs nevar izmantot iepriekšējā punktā minēto aizstāvību, ja pārmaxa attiecināta uz tādām personām piegādes ķēdes nākamajā posmā, kuras juridiski nevar pieprasīt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu.

13. pants

Netiešie pircēji

1. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad zaudējumu atlīdzināšanas prasībā zaudējumu atlīdzināšanas prasījuma pastāvēšana vai piešķiramās atlīdzības summa ir atkarīga no tā, vai un kādā mērā pārmaxa ir attiecināta uz prasītāju, šīs attiecināšanas fakts un apmērs ir jāpierāda prasītājam.
2. Situācijā, kas minēta 1. punktā, uzskata, ka netiešais pircējs ir pierādījis, ka uz to attiecināta pārmaxa, ja tas pierāda, ka:
 - (a) atbildētājs ir izdarījis konkurences tiesību pārkāpumu;

- (b) pārkāpums atbildētāja tiešajam klientam ir radījis pārmaksu; un
- (c) tas ir iegādājies preces vai pakalpojumus, uz kuriem attiecas konkrētais pārkāpums, vai ir iegādājies preces vai pakalpojumus, kas ir iegūti no precēm vai pakalpojumiem, uz kuriem attiecas konkrētais pārkāpums, vai kas sastāv no šādiem pakalpojumiem vai precēm.

Dalībvalstis nodrošina, ka tiesa ir pilnvarota aplēst, kāda daļa no minētās pārmaksas ir attiecināta.

Šis noteikums neskar pārkāpēja tiesības pierādīt, ka pārmaksa uz netiešo pircēju netika attiecināta vai netika attiecināta pilnībā.

14. pants

Negūtā peļņa un pārkāpumi piegāžu līmenī

1. Šīs nodaļas noteikumi neskar cietušās personas tiesības pieprasīt atlīdzību par negūto peļņu.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka šajā nodaļā paredzētie noteikumi ir attiecīgi piemērojami arī tad, ja konkurences pārkāpums attiecas uz piegādēm pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam.

15. pants

Dažādos piegādes ķēdes posmos esošu prasītāju zaudējumu atlīdzināšanas prasības

1. Dalībvalstis nodrošina, ka, novērtējot, vai ir izpildīts pierādīšanas pienākums, kas izriet no 13. panta piemērošanas, valstu tiesas, kurās celtas zaudējumu atlīdzināšanas prasības, pienācīgi ņem vērā:
 - (a) zaudējumu atlīdzināšanas prasības, kuras attiecas uz vienu un to pašu konkurences tiesību pārkāpumu, bet kuras ir cēlušies citos piegādes ķēdes posmos esoši prasītāji; vai
 - (b) šādās prasībās pasludinātus spriedumus.
2. Šis pants neskar Regulas (ES) Nr. 1215/2012 30. pantā noteiktās valstu tiesu tiesības un pienākumus.

V NODAĻA

KAITĒJUMA APMĒRA NOTEIKŠANA

16. pants

Kaitējuma apmēra noteikšana

1. Dalībvalstis nodrošina, ka karteļa izdarītu pārkāpumu gadījumos pieņem, ka pārkāpums ir radījis kaitējumu. Pārkāpumu izdarījušajam uzņēmumam ir tiesības atspēkot šo pieņēmumu.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka kaitējuma apmēra noteikšanai nepieciešamais pierādīšanas pienākums un pierādījumu un faktu konstatēšanas līmenis nepadara cietušās personas tiesību uz zaudējumu atlīdzināšanu īstenošanu praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtinātu. Dalībvalstis paredz, ka tiesai tiek piešķirtas pilnvaras kaitējuma apmēru izteikt aplēses veidā.

VI NODAĻA

STRĪDU IZŠĶIRŠANA VIENOŠANĀS CEĻĀ

17. pants

Strīdu izšķiršanas vienošanās ceļā apturošā iedarbība

1. Dalībvalstis nodrošina, ka noilguma termiņu zaudējumu atlīdzināšanas prasības celšanai aptur, kamēr notiek strīda izšķiršana vienošanās ceļā. Noilguma termiņa apturēšana attiecas vienīgi uz pusēm, kuras ir vai bija iesaistītas strīda izšķiršanā vienošanās ceļā.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka valstu tiesas, kurās celta zaudējumu atlīdzināšanas prasība, var apturēt tiesvedību, ja šīs tiesvedības puses ir iesaistītas strīda izšķiršanā vienošanās ceļā par prasījumu, uz kuru attiecas minētā zaudējumu atlīdzināšanas prasība.

18. pants

Vienošanās ceļā panāktu izlīgumu ietekme uz turpmākām zaudējumu atlīdzināšanas prasībām

1. Dalībvalstis nodrošina, ka pēc vienošanās ceļā panākta izlīguma tajā iesaistītās cietušās personas prasījums tiek samazināts par izlīgumā iesaistītā līdzvainīgā pārkāpēja daļu kaitējumā, kas cietušajai personai nodarīts pārkāpuma rezultātā. Izlīgumā neiesaistītie līdzvainīgie pārkāpēji nevar saņemt iemaksu no izlīgumā iesaistītā līdzvainīgā pārkāpēja par prasījuma atlikušo daļu. Vienīgi tad, ja izlīgumā neiesaistītie līdzvainīgie pārkāpēji nespēj atlīdzināt zaudējumus, kuri atbilst prasījuma atlikušajai daļai, izlīgumā iesaistītajam līdzvainīgajam pārkāpējam var likt maksāt zaudējumu atlīdzību izlīgumā iesaistītajai cietušajai personai.
2. Nosakot katra līdzvainīgā pārkāpēja iemaksu, valstu tiesas pienācīgi ņem vērā ikvienu iepriekšēju izlīgumu, kurā bijis iesaistīts attiecīgais līdzvainīgais pārkāpējs.

VII NODAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

19. pants

Pārskatīšana

Komisija pārskata šo direktīvu un ziņo par to Eiropas Parlamentam un Padomei ne vēlāk kā [pēc pieciem gadiem no šīs direktīvas transponēšanas termiņa].

20. pants

Transponēšana

1. Dalībvalstīs stājas spēkā normatīvie un administratīvie akti, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības vēlākais līdz [pēc diviem gadiem no šīs direktīvas pieņemšanas dienas]. Dalībvalstis tūlīt dara Komisijai zināmus minēto noteikumu tekstus.

Kad dalībvalstis pieņem minētos noteikumus, tajos ietver atsauci uz šo direktīvu vai šādu atsauci pievieno to oficiālai publikācijai. Dalībvalstis nosaka, kā izdarāma šāda atsauce.

2. Dalībvalstis dara Komisijai zināmus to tiesību aktu galvenos noteikumus, ko tās pieņem jomā, uz kuru attiecas šī direktīva.

21. pants

Stāšanās spēkā

Šī direktīva stājas spēkā divdesmitajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.

22. pants

Adresāti

Šī direktīva ir adresēta dalībvalstīm.

Strasbūrā,

Eiropas Parlamenta vārdā –

Padomes vārdā –

TIESĪBU AKTA FINANŠU PĀRSKATS

Šis priekšlikums neietekmē ES budžetu.